

idp

İslamcı Dergiler Projesi

3. İSLAMCI DERGİLER SEMPOZYUMU

İslamcılık Düşüncesi ve Dergiler
-1908´den Günümüze-

20-22 NİSAN 2018

ÖZET KİTAPÇIĞI

3. İSLAMCI DERGİLER SEMPOZYUMU

İSLAMCI DERGİLER PROJESİ HAKKINDA

İlmi Etüdler Derneği (İLEM), Türkiye’de İslamcı yayıncılığın serüvenini ele almak amacıyla 2013 yılında İslamcı Dergiler Projesi’ni hayata geçirdi. Projenin üçüncü aşamasında 1980 sonrasında yayımlanan İslamcı dergiler incelenmektedir. Bu kapsamda ayrıca 20-22 Nisan 2018 tarihlerinde Bağlarbaşı Kongre ve Kültür Merkezi’nde ve İLEM merkezinde “1908’den Günümüze İslamcılık Düşüncesi ve Dergiler” konulu 3. İslamcı Dergiler Sempozyumu İLEM, Üsküdar Belediyesi ve Kültür Bakanlığı tarafından organize edilmektedir. 1908’den günümüze İslamcılık düşüncesi ve İslamcı dergilerin ele alınacağı bu sempozyumda önemli meseleler, kişiler ve dergilerin ele alınması hedeflenmektedir.

2013 yılında İLEM tarafından başlatılan projenin üçüncü aşaması Kültür Bakanlığı desteğiyle sürdürülmektedir. Projenin önceki aşamalarında 1908-1980 yayımlanan İslamcı dergiler incelendi, dijital ortama aktarıldı, sempozyumlar düzenlendi ve kitaplar yayımlandı. Projenin üçüncü aşamasında 1980 sonrası yayımlanan yaklaşık 500 derginin 20.000’e yakın sayısı dijitalleştirilerek kataloglanmaktadır. 2018 yılı sonuna kadar devam edecek proje çalışmaları sayesinde İslamcılık düşüncesine ve üzerine yapılan tartışmalara yeni bir boyut kazandırmak ve İslamcılık düşüncesinin en önemli birincil

kaynaklarından olan dergiler vasıtasıyla İslamcılığa dair meselelerin yeniden düşünülmesine bir katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Günümüzde İslamcılık etrafındaki tartışmalar canlılığını devam ettirmektedir. Son zamanlarda özellikle İslam dünyasında ve Türkiye’de yaşanan gelişmeler Müslümanları ve İslamcılık düşüncesini tekrar tartışmaların merkezine taşımış ve özellikle bu alanda yapılan çalışmalar ve yayınlarda ciddi bir hareketlilik ve artış oluşturmuştur. İslamcılık düşüncesinin bu kadar canlı bir konu olmasında onun bir anlamda hayatın farklı alanlarına etkiye bulunması etkilidir. Ancak çok tartışılan ve konuşulan birçok meselede olduğu gibi İslamcılıkla ilgili tartışmaların da en büyük sorunlarından birisi tekrara düşme keyfiyetidir/eğilimidir. Bu sorunu aşmak için meseleyi genel hatları ile ele alan çalışmalardan, daha özel ve ayrıntılı inceleyen çalışmalara yönelmek gerekmektedir. Bu çerçevede gerçekleşen 3. İslamcı Dergiler Sempozyumu ile İslamcılık düşüncesinin İslamcı dergilerdeki yüz yıllık seyri incelenmektedir. Sempozyumda doğrudan birincil kaynaklara dayalı araştırmalara yer verilmiştir.

Bu kapsamda İslamcılık düşüncesinin oluşumunda, gelişiminde ve aktarımında önemli işlevlere sahip olan meseleler,

isimler ve dergiler ele alınmaktadır. Böylelikle bir anlamda ilk nüvelerinden günümüze kadar Türkiye’de İslamcılık düşüncesinin oluşum ve gelişim biçimleri ortaya konulmakta ve bu şekilde İslamcılığın geçmiş perspektifi ile gelecek vizyonu arasında bir köprü kurulmaya çalışılmaktadır. Bir açılış özel paneli, tanıklıklar oturumuyla birlikte 7 oturumdan oluşan bu sempozyumda, 1980 sonrası İslamcılık düşüncesinin temel kaynakları ve temayülleri, kırılma noktaları, iktidarla, tarihle ve dinle kurdukları ilişki, dergilerin çıkış gayeleri, radikalleşme, sosyal adalet, demokrasi ve emek söylemleri karşısında takındıkları tavır, diğer İslam ülkeleriyle kurulan

ilişkiler, Müslüman kadın kimliği ve kadın dergiciliği, İslamcılarının sanat ve edebiyatla kurdukları ilişki, İslamcı gençliğin ve kurumların oluşum hikâyesi gibi konulara ve dönemin önemli dergilerine dair muhtelif bildirimler bulunmaktadır.

Ayrıca 1980 sonrası yayımlanmış dergilerden alınan görsellerin bulunduğu "1980 sonrası İslamcı Dergiler Sergisi" açılış programı boyunca Bağlarbaşı Kongre ve Kültür Merkezi’nde katılımcılara ve ziyaretçilere sunulmaktadır.

tarafından yürülmektedir

ÜSKÜDAR
BELEDİYESİ

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

tarafından desteklenmektedir

ÖNCEKİ SEMPOZYUMLAR

1. İSLAMCI DERGİLER SEMPOZYUMU

13-14 MART 2015

İlmi Etüdler Derneği (İLEM) bünyesinde çalışmalarını 2013 yılından beri devam ettiren İslamcı Dergiler Projesi kapsamında 13-14 Mart 2015 tarihlerinde düzenlenen "1960-1980 İslamcı Dergiler Sempozyumu" ile Türkiye'de İslamcılık düşüncesi ilk defa dergiler üzerinden ele alındı. İki gün süren sempozyumda, genel olarak İslamcılık düşüncesi tartışıldı ve bu düşüncenin Türkiye'de özellikle 1960-1980 arasındaki yönelimleri, o dönemde çıkmış ve İslamcı olarak görülebilecek dergiler üzerinden değerlendirildi. Açılış programı sonrasında başlayan sempozyumda 5 oturumda 19 tebliğ sunuldu. İslamcılığın o dönemlerde ne tür meseleleri gündem ettiği ve güncel siyasi, ekonomik, toplumsal vb. meselelere karşı nasıl yaklaşımlar gösterdiği farklı ekollere ait dergiler üzerinden karşılaştırmalı olarak incelendi. Dönemi bizzat yaşamış kişilerin birikimlerine yer verilen tanıklıklar oturumunda Beşir Eryarsoy, İsmail Kazdal, Şule Yüksel Şenler, Turan Koç, Selahaddin Eş Çakırgil, Hasan Güneş gibi isimler yer aldı. Sempozyum sayesinde, bir anlamda Türkiye'deki İslamcılık düşüncesinin üretim ve tartışma biçimleri dergiler ve o dönemin şahitleri tarafından ortaya kondu. Ayrıca sempozyum süresince 1960-1980 arası yayımlanan dergilere ait 85 görselin yer aldığı bir sergi düzenlendi.

2.İSLAMCI DERGİLER SEMPOZYUMU

11-12 MART 2017

Projenin ikinci aşamasında 1960 öncesinde yayımlanan İslamcı dergiler incelendi ve 60 civarında derginin 5000'e yakın sayısı dijitalleştirilerek kataloglandı. Bu kapsamda ayrıca 11-12 Mart 2017 tarihlerinde Bağlarbaşı Kongre ve Kültür Merkezi'nde "1960 Öncesinde İslamcılık Düşüncesi ve Dergiler" konulu 2. İslamcı Dergiler Sempozyumu İLEM ve Üsküdar Belediyesi tarafından organize edildi. 1 açılış özel paneli, 10 oturum ve 1 kapanış panelinden oluşan sempozyumda 44 tebliğ sunuldu ve bu tebliğlerde İslamcılığın doğuşu, o dönemlerde ne tür meseleleri gündeme aldığı, güncel siyasi, ekonomik, toplumsal vb. meselelere karşı nasıl yaklaştığı karşılaştırmalı olarak incelendi. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişte İslamcılık düşüncesindeki devamlılık, benzerlik ve kırılmalar, İslamcı neşriyatın öncü yayınlarından olan Sırat-ı Müstakim ve Sebilürreşad, İslamcı neşriyatın ilk örnekleri, II. Meşrutiyet döneminde İslamcılık düşüncesi ve dergileri, İslamcı dergilerde ele alınan dinî konular, İslamcılık düşüncesinde milliyetçilik ve antikomünizm meselesi, İslamcılık düşüncesinin öncü isimleri, Çok Partili dönemde Türkiye'de İslamcılık düşüncesi, dergileri ve önemli şahsiyetleri ve İslamcı dergilerde eğitim ve siyasete dair muhtelif bildiriler yer aldı.

Böylelikle bir anlamda Türkiye'de İslamcılık düşüncesinin ilk nüveleri, üretim ve tartışma biçimleri ortaya kondu ve bu şekilde İslamcılığın geçmiş perspektifi ile gelecek vizyonu arasında bir köprü kurulmaya çalışıldı. Ayrıca 1960 öncesinde yayımlanmış dergilerden alınan 80 adet görselin bulunduğu 1960 Öncesi İslamcı Dergiler Sergisi iki gün boyunca katılımcılara ve ziyaretçilere sunuldu.

DÜZENLEME KURULU

Lütfi Sunar (Başkan)
Vahdettin Işık
Süleyman Güder

Saadet Gül
Yusuf Enes Sezgin
Hüsniye Gülsev Koç

Suat Kaymak
Büşra Bulut
Seyfullah Bayram

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Berat Açıl, Doç. Dr., *İstanbul Şehir Üniversitesi*
Mahmut Hakkı Akın, Doç. Dr., *Necmettin Erbakan Üniversitesi*
Köksal Alver, Prof. Dr., *Selçuk Üniversitesi*
Mehmet Fatih Andı, Prof. Dr., *Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi*
Ayşen Baylak
Ali Büyükaslan, Doç. Dr., *İstanbul Medipol Üniversitesi*
Mehmet Ali Büyükkara, Prof. Dr., *İstanbul Şehir Üniversitesi*
Murat Çemrek, Prof. Dr., *Necmettin Erbakan Üniversitesi*
Bayram Ali Çetinkaya, Prof. Dr., *İstanbul Üniversitesi*
Necmettin Doğan, Doç. Dr., *İstanbul Ticaret Üniversitesi*
Adem Efe, Prof. Dr., *Süleyman Demirel Üniversitesi*
Sami Erdem, Doç. Dr., *İstanbul Şehir Üniversitesi*
Teyfur Erdoğan, Doç. Dr., *Yıldız Teknik Üniversitesi*
Alev Erkilet, Doç. Dr., *İstinye Üniversitesi*
Süleyman Güder, Doktor Öğretim Üyesi, *İstanbul Üniversitesi*
Mehmet Güneş, Doç. Dr., *Marmara Üniversitesi*
Vahdettin Işık, *İbn Haldun Üniversitesi*
Özgür Kavak, Doç. Dr., *İstanbul Şehir Üniversitesi*
Bilal Kemikli, Prof. Dr., *Uludağ Üniversitesi*
Abdülkadir Macit, Yrd. Doç. Dr., *Kocaeli Üniversitesi*
Asım Öz
Ali Satan, Doç. Dr., *Marmara Üniversitesi*
Necdet Subaşı, Dr., *Başbakanlık Baş Danışmanı*
Lütfi Sunar, Doç. Dr., *İstanbul Medeniyet Üniversitesi*
Mustafa Tekin, Prof. Dr., *İstanbul Üniversitesi*
Ali Utku, Doç. Dr., *Atatürk Üniversitesi*
İbrahim Halil Üçer, Doktor Öğretim Üyesi, *İstanbul Medeniyet Üniversitesi*
Ramazan Yelken, Prof. Dr., *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
Ertuğrul Zengin, Dr., *Dumlupınar Üniversitesi*

PROGRAM

20 NİSAN 2018 CUMA (BAĞLARBAŞI KONGRE VE KÜLTÜR MERKEZİ)

Açılış Programı

19:00-22:00

Açılış Özel Paneli

Oturum Başkanı: Lütfi Sunar

Kurtuluş Kayalı, 1980 Sonrası İslamcılık Düşüncesinin Yönelimleri

Necdet Subaşı, 1980'lerde İslamcıların Okuma Serüveni

Alev Erkilet, 1980 Sonrası İslamcılık Tartışmaları: Tanımı, Seyri ve Hayatıyetine Dair

Vahdettin Işık, Muhafazakâr yahut Reddiyeci Okuma Arasında İslamcılığı Yeniden Düşünmek

21 NİSAN 2018 CUMARTESİ (İLMİ ETÜDLER DERNEĞİ)

09:00-10:40

1. Oturum

Oturum Başkanı: Abdulkadir Macit

Ahmet Ayhan Koyuncu, 1970 Sonrası İslamcı Dergilerde Demokrasi Tartışmaları

Ertuğrul Meşe, Zaruretten Demokrat: *Sözleşme* Dergisi

Güngör Göçer, *İzlenim* ve *İlim ve Sanat* Dergilerinde Osmanlı Tasavvuru

İlyas Sucu, *Değişim* Dergisi: İslami Hareket Üzerine Özdüşünümsel Bir Çağrı

11:00-12:40

2. Oturum

Oturum Başkanı: Halit Bekiroğlu

Asım Öz, İslamcı Dergilerde "Dergi" Fikri

Polat Alpman, İslami Düşünce Dergileri ve Askeri Müdahaleler

İbrahim Halil Ozan, 90'lı Yıllarda İslamcıların Demokratik Zemin Arayışı ve *Yeni Zemin* Dergisi Örneği

Yunus Şahbaz, İslamcı Söylemde Din-Devlet İlişkilerinde Yeni Açılımlar: *Yeni Zemin*, *Bilgi ve Hikmet* ve *Sözleşme* Dergilerinde Laiklik ve Diyanet Tartışmaları

Nazım Maviş, İslamcılık Düşüncesinin Değişimini Dergiler Üzerinden Okumak

14:00-15:40	3. Oturum	<p><i>Oturum Başkanı: Celalettin Çelik</i></p> <p>Ertuğrul Zengin, İslamcı Gençliğin Oluşumu- Akıncılar</p> <p>Ayşe Ayten Bakacak, Alıntılarla İnşa Edilen Düşünce: <i>İktibas</i> Dergisinde Ümmet ve Aidiyet Anlayışı</p> <p>Dursun Çiçek, Postmodernist Dindarlaşma ve Yeni İslamcılar</p> <p>Alev Çınar, Dergiler Üzerinden Süren Düşünce Üretiminde Siyasi Kuram-İslamcılık İlişkisi</p>
16:00-18:00	Tanımlıklar Oturumu	<p><i>Oturum Başkanı: Bilal Kemikli</i></p> <p>Ahmet Mercan,</p> <p>Ahmet Taşgetiren,</p> <p>Ali Haydar Haksal,</p> <p>Cevat Özkaya,</p> <p>Hamza Türkmen</p>
22 NİSAN 2018 PAZAR (İLMİ ETÜDLER DERNEĞİ)		
09:30-11:00	4. Oturum	<p><i>Oturum Başkanı: Süleyman Güder</i></p> <p>Mustafa Cüneyt Özşahin, Bir İslamcı Hareket Olarak Milli Türk Talebe Birliğinde Batı İmgesinin İnşası</p> <p>Mehmet Kürşad Atalar, İslamcı Dergilerin Siyaset ve İktidar Anlayışları: <i>İktibas</i> ve <i>Haksöz</i> Dergileri Özelinde Bir Değerlendirme</p> <p>Ayhan Tek, Kürtçe Yayıncılıkta Dindar Söyleme Bir Katkı: <i>Nûbihar</i> Dergisi ve Rolü</p> <p>Ammar Kılıç, Türkiye İslamcılığı, Radikalleşme ve Sosyal Adalet Söylemi (1984-1997)</p>

11:30-13:00	5. Oturum	<p><i>Oturum Başkanı: Öner Buçukçu</i></p> <p>Ali Haydar Beşer, <i>Bilgi ve Düşünce</i> Dergisi: "Yeni İslamcılık" Teklifi</p> <p>Faruk Karaarslan, İslamcı Dergilerin Ümmet Ufku: Dünya ve İslam Dergisi</p> <p>Ahmet Köroğlu, Bir İslamcı Dergiyi İslamcı Söylem İçindeki Değişim Diline Nasıl Konumlandırabiliriz: <i>Girişim</i> Dergisi Üzerinden Bir İnceleme</p> <p>Nail Elhan, İran Devrimi'nin Türkiye'de İslami Yayınlar Üzerindeki Etkileri: Yerleşik Görüş, İslami Devrim ve Evrensellik</p> <p>Hülya Özkan, İran İslam Devrimi'nin Türkiye'ye Yansımaları: <i>Hicret</i> Dergisi</p>
14:15-16:00	6. Oturum	<p><i>Oturum Başkanı: Berat Açıl</i></p> <p>Gürcan Sağlam, İslamcı Kadın Aydınlar Gözüyle Kızların Eğitimi: <i>Şadırvan</i> Dergisi Örneği</p> <p>Büşra Nur Özcan, <i>Kadın ve Aile</i> Dergisinin Müslüman Kadın Kimliği Fikri Altyapısına Etkisi</p> <p>Elyesa Koytak, İslamcılık Şiirle Nerede Kesişir? Sezai Karakoç'un <i>Şiir Sanatı</i> Dergisi</p> <p>Mesut Bostan, 1980 Sonrası Milli Sinema- Beyaz Sinema</p> <p>Talha Çiçek, İslamcı Dergiler ve Panislamizm Propagandası: Terbiye-i İslamiye Mektebi Projesi</p>

TEBLİĞ ÖZETLERİ

AÇILIŞ ÖZEL PANELİ

20 NİSAN 2018 CUMA | 19:00-22:00 | BAĞLARBAŞI KONGRE VE KÜLTÜR MERKEZİ

Oturum Başkanı: Lütfi Sunar

Kurtuluş Kayalı

1980 Sonrası İslamcılık Düşüncesinin Yönelimleri

Necdet Subaşı

1980'lerde İslamcıların Okuma Serüveni

Alev Erkilet

1980 Sonrası İslamcılık Tartışmaları: Tanımı, Seyri ve Hayatıyetine Dair

Vahdettin Işık

Muhafazakâr yahut Reddiyeci Okuma Arasında İslamcılığı Yeniden Düşünmek

1980 Sonrası İslamcılık Düşüncesinin Yönelimleri

İslamcılık düşüncesinin gelişimi hem siyasetle iç içe geçmiş şekilde hem de siyasetten belirgin olarak ayrılmış haldedir. Bunu 1980'li yılların başlarından 2000'li yıllara kadar belli ölçüde siyasetten ayrılmış, 2000'li yıllardan itibaren de siyasetle daha bir iç içe geçmiş şekilde düşünmek mümkündür. Aslında neredeyse bütün süreci, kırk yıla varan süreci geçmiş dönemdeki özelliklerinden ayrılmış yönleri itibariyle değerlendirmek gerekmektedir. 1980'li yıllardan itibaren İslamcı düşünce Batılı çeviri metinlere daha açık bir hal almıştır. Ali Şeriatî'nin metinlerinin çevirisi de bu bağlamda değerlendirilmelidir. Bu yönelim İslamcı sol diyalogunun yolunu açmış ve bu süreci güçlendirmiştir. Medine Vesikasının tartışılması ve sol ilahiyat üzerinde düşünce beyanı bu süreçten beslenmiştir. 1980'li yılların başları İslamcı düşünce içinde geçmiş dönem İslamcılığının eleştirisini de

beraberinde getirmiştir. Bu durum aynı zamanda Cumhuriyet dönemi İslamcılığından ziyade önceki dönem İslamcılığının önemszenmesine yol açmıştır. Böylelikle İslamcılık da kentli bir görünüm almaya başlamıştır. Hatta 1990'lı yıllardan itibaren barizleşen milliyetçiliğe dair metinlerin de sol ve İslamcılık üzerindeki etkisi açıklıkla hissedilmiştir. Bu anlamda da İslamcılıkla solun değerlendirme biçimleri aynı olmasa da frekansları örtüşmüştür. Ancak, son dönemdeki milli ve yerli vurgusu sözü edilen süreçte bir durgunluğu ve 1980'li yıllar sonrasının örtük bir eleştirisini beraberinde getirmiştir. 1980 yılı sürecinin siyasetle bağlantısının daha az, örtük eleştirinin siyasetle bağlantısının daha fazla olduğu rahatlıkla söylenebilir. 1980 yılı sonrasının İslamcılık düşüncesinin en belirgin dinamiklerini fikriyatı kendi şahsi damgasını taşıyan İslamcı aydınların metinlerinde aramak gerekmektedir.

Kurtuluş Kayalı

1949 yılında Kırşehir'de doğdu. 1971-1972 ders yılı sonunda Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. 1978 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sosyoloji bölümünde başladığı akademik hayatını aynı bölümde tamamladı. Temel ilgi alanları, "Son Dönem Türk Düşünce Tarihi ve Türk Sineması"dır. Türk Düşünce Dünyasında Yol İzleri, Türk Düşünce Dünyasının Bunalımı, Ordu ve Siyaset 27 Mayıs -12 Mart, Türk Düşünce Dünyasından Portreler, Yönetmenler Çerçevesinde Türk Sineması, Sinema Bir Kültürdür ve Keşke Herkes Papağan Olsa: Mizah Üzerine Yazılar 1 adlı kitapları ve ayakları bu coğrafyaya basan sosyoloji-tarih eksenli çeşitli makaleleri bulunmaktadır.

1980'lerde İslamcıların Okuma Serüveni

Bu bildiri de 1980 sonrası İslamcı grupların okuma pratikleri ele alınacaktır. Darbe sonrası dağılan gelenekli örgütsel yapıların yeniden toparlanması süreci pek çok siyasi-ideolojik grupta olduğu gibi İslamcılarda da kayda değer bir sarsıntının habercisi olmuştur. Konjonktürel değişim bilinen yazar ve düşünürlerin etkisini azaltmış, İslamcı gruplar nezdinde gençliğin yeni ilgi alanları oluşmaya başlamıştır. İslamizasyon politikalarını tanımlı-resmi bir dindarlığı devlet nezdinde şekillendirme çabaları, karşısında giderek

çeşitlenen bir İslamcı söylem patlamasını bulmuştur. Radikalleşme, yerlilik, gelenekselcilik ve modernlik tartışmalarını kışkırtan yeni dönemde okuma programlarına damgasını vuran yönelim daha çok Batı karşıtı ve Ortadoğu kökenli yazarların çıkışı olmuştur. İran'dan Pakistan'a Mısır'dan Suriye'ye kadar değişebilen bu ilgiler içinde yeni okuma tercihleri yeni düşünme pratiklerini gündeme getirmiştir. Bildiri de bu yönelimler ortaya çıkardığı coşku, hasar ve bunalım temelinde ele alınacaktır

Necdet Subaşı

1961 yılında Artvin'de doğdu. Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesi'nde İlahiyat eğitimi aldı. Doktorası Din Sosyolojisi alanındadır (1995). Akademik çalışmalarını Yüzüncü Yıl, Muğla ve Gazi Üniversitesi'nde sürdürdü. Diyanet İşleri Başkanlığında Strateji ve Geliştirme Başkanlığı yaptı. Subaşı, hâlen Başbakan Başmüşaviri olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Türk Aydınının Din Anlayışı (Yapı Kredi, 1995), Kutsanmış Görüntüler (Nehir, 1999), Öteki Türkiye'de Din ve Modernleşme (Vadi, 2003), Gündelik Hayat ve Dinsellik (İz, 2004), Euro İslâm -Fransa'da Türk Göçmenler: Din, Kimlik ve Entegrasyon Sorunları- (DİB, 2005), Ara Dönem Din Politikaları (Küre, 2005), Sınırları Yoklamak (Ötüken, 2007), Alevi Modernleşmesi (Timaş, 3.b., 2010), Alevi Çalıştayları Nihai Raporu (Devlet Bakanlığı, 2010), Din Sosyolojisine Giriş (Dem, 2014) ve Frenk Hayatının Gecesinde (Tezkire, 2014) yazarın başlıca çalışmaları arasında yer almaktadır. Subaşı, evli ve dört çocuk babasıdır.

1980 Sonrası İslamcılık Tartışmaları: Tanımı, Seyri ve Hayatıyetine Dair

İslamcılıktan söz ettiğimizde, işe kavramlara ilişkin bir netleştirmeyle başlamak yerinde olacaktır. Çünkü İslamcılığın ya da onunla ilintilendirilmeye çalışılan siyasal İslam'ın ne olduğu ya da nasıl tanımlandığı, konuya dair değerlendirmeleri radikal biçimde farklılaştırmaktadır. Bu tebliğde İslamcılık, İslâm'ın siyasetle, iktisatla, hukukla, etikle, bilgi/bilimle, kentle, kısacası insanlar arası ilişkilerin tüm alanlarıyla ilgili "me'li- ma'lı" kabilinden önermelerinin toplumsal hayattan uzaklaştırılmasının yarattığı meşruiyet krizlerine bir cevap olarak ele alınacaktır. Bu açıdan bakıldığında İslâmıcılık, İslâm'ı dışsallaştırma, yaşanabilir kılma çabasının adıdır. İslamcılık, İslam'ın toplumsallaşma eğiliminin önüne bir engel ya da İslam'a, Müslümanlara ya da genel olarak insanlığa yönelik bir tehdit ortaya çıktığında devreye giren bir düşünceler/ eylemlilikler bütünü olarak tanımlanabilir. Buradaki yaklaşım İslamcı reflekslerin modernleşmeyle beraber ya da ondan

sonra ortaya çıkmış olduğu tezine mesafe koymakta ve Hz. Peygamber'in ilk tebliğ ve kurumsallaşma çabalarından bu yana İslamcılığın var olduğunu öne sürmektedir. Bu açıdan bakıldığında İslamcılık hem yeni hem de eskidir, her dönemin kendi koşulları içinde yeniden üretilir. Siyasal İslam ise, "kültür olarak ya da soyut bir semboller sistemi olarak İslam" ile "toplum ve siyaset biçimi olarak İslam" arasına yapay bir ayırım koyma çabası içinde bulunan oryantalist yaklaşımın ortaya attığı bir kavramdır. Bu ayırımda kültürel olan tercih edilirken, siyasal olan dine sonradan eklenmiş modern bir icat olarak tanımlanır. Tebliğde bu ve benzeri kavramlar üzerinde durulacak ve İslamcılığın mezhepler, ulusalcılıklar, mikro-milliyetçilikler, emperyalist yaklaşımlar, kadın karşıtı söylemler vb. karşısında bugün giderek daha da önemli hale gelen hususiyetleri analiz edilmeye çalışılacaktır.

Alev Erkilet

1962 Ankara doğumludur. İlk, orta ve lise öğrenimini TED Ankara Koleji'nde tamamladı. 1983'te Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. Yüksek lisans (1985) ve doktora (1996) araştırma görevlisi olarak çalıştığı aynı bölümde tamamladı. Bu dönemde DPT'nin Özel İhtisas Komisyonlarında ve Aile Araştırma Kurumu için yapılan "Metropolde Kariyer Meslekleri ve Aile Yapısı Temelinde Yaşama Tarzları" başlıklı araştırmada görev aldı. Bölümlerinden birini yazdığı araştırma raporu 1997 yılında yayımlandı. 1997-2000 yılları arasında Kırıkkale Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde yardımcı doçent olarak çalıştı. 2006-2007'de İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Kentsel Tasarım Projesi'nin sosyolojik araştırmalarını yürüttü. Aynı yıl ASAGEM için yapılan "Medya Profesyonellerinin ve Medyanın Aile Algısı" araştırmasında görev aldı. Bu araştırmanın raporu 2008 yılında yayımlandı. Şubat 2012-Eylül 2013 tarihleri arasında Kırklareli Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde yardımcı doçent ve doçent olarak görev yapan Erkilet, Eylül 2013'ten sonra sırasıyla Sakarya Üniversitesi İletişim Tasarımı ve Medya Bölümü ile Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinde ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde görev yapmıştır. Halen İstinye Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde çalışmakta olan Erkilet'in Ortadoğu'da Modernleşme ve İslami Hareketler, Ele Geçirilemeyen Toprak Kuzey Kafkasya, Eleştirelilikten Uyuma, Toplumsal Yapı ve Değişme Kuramları, Mazlum Doğu'nun Mağrur Çocukları, Kenti Dinlemek: Kültürel Miras, Kentsel Ayırışma ve Yoksulluğa Dair Yazılar, İstanbul Halkının Dilencilik Olgusuna Bakış Açısı (İ. Coşkun ile birlikte), Magnetsiz Şehirler: Türkiye'de Kentlerin Dönüşümü (der.) (Yunus Çolak ile birlikte) olmak üzere sekiz kitabı, çeşitli kitap ve dergilerde yayınlanmış makaleleri vardır.

Muhafazakâr yahut Reddiyeci Okuma Arasında İslamcılığı Yeniden Düşünmek

On dokuzuncu yüzyıl Müslümanların küresel bir iktidar odağı olmaktan uzaklaştırılmasıyla sonuçlandı. Yeni durumu anlamlandırmak için girilen çabaların neticesinde çeşitli fikir akımları doğdu. Bazıları mevcudu korumayı önceleyerek yenilenme çabaları karşısında olumsuzlayıcı bir tutum alırken, diğer bir küme de mevcudu büsbütün değiştirmeyi teklif ediyordu. Üçüncü okuma biçimi ise, meseleyi yeni yahut eski olmakla ilgili değil, yeni ya da eski olanın mahiyeti ile ihtiyaçlar çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutmayı tercih etti. Eskiye olduğu gibi devam ettirmenin imkansızlığını görerek reddiyeci, yeni olanın mahiyetini sorgulamaksızın da benimseyici bir yaklaşım sergilemenin bizi biz yapan değerlerle ve tarihi-toplumsal gerçeklikle çelişeceğini ifade eden bu yaklaşım İslami Tecdid Hareketinin yaklaşımıdır. Muhafazakarlık ile reddiyecilik dışında bir okuma olarak İs-

lamcılık, korunması gerekeni korumayı, yenilenmesi gerekeni de yenilemeyi esas alarak kendi kalmayı ve mevcut meydan okumayı cevaplamayı mümkün görmekteydi. Bu üç eğilimin hal-i hazırda Türkiye'nin düşünce ve siyaset mahfillerinde etkisini sürdürdüğünü söyleyebiliriz.

Hemen her şeyi mutlak olarak Batı'da olana göre değerlendiren okuma biçimlerinin yaygınlaştığı günümüzde din-siyaset ilişkileri, deizm ve kadının toplumsal konumu gibi gündemler üzerinden İslamcılık tekrar gündeme gelmiş bulunuyor. Bu tebliğ, yaklaşık bir asrı aşan bir tecrübenin ardından, karşı karşıya olduğumuz sorunlarla sahip olduğumuz imkânları "İslami Tecdid" hareketinin yaklaşımı ile tesbit etmeyi hedeflemektedir.

Vahdettin Işık

Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde tamamladı. Yüksek lisansını aynı üniversitede "II. Meşrutiyet'te ve Günümüzde Kültürel Yabancılaşma" teziyle yaptı. Modernleşme Dönemi Türk Siyaset ve Düşüncesi, Eğitimin Felsefi ve Kurumsal Dönüşümü, Çağdaş İslam Düşüncesi'nin Meseleleri, Said Halim Paşa ve Dönemi, İslamcılık: Tarih ve Zihniyet gibi konularda çok sayıda yayın yaptı. Yüzyılın İslamcı mirasının en önemli mecralarından birini oluşturan dergileri dijital bir platformda toplamayı da içeren 1908'den 2008'e İslamcı Dergiler Projesi'ni hazırladı. Halen bu proje çalışmasını İLEM'de devam ettirmektedir. Şair ve Düşünür Sezai Karakoç, Vefatının 75. Yılında Mehmed Akif, 1960-1980 İslamcı Dergiler: Çeşitlenme ve Toparlanma, Son Dönem Osmanlı Suriyesi'nde İslahat Hareketleri, kitaplarının editörü olan Işık'ın; Kültürel Yabancılaşma (II. Meşrutiyet'te ve Günümüzde) adlı bir kitabı bulunmaktadır. "II. Meşrutiyet Dönemi Türk Düşüncesinde Doğu-Batı Tartışmaları: İctihad ve Sırat-ı Müstakim Dergileri Örneği" başlıklı teziyle doktora çalışmasını sürdüren Işık, İbn Haldun Üniversitesi Medeniyetler İttifakı Enstitüsü'nde çalışmaktadır.

1. OTURUM

21 NİSAN 2018 CUMARTESİ | 9:00-10:40 | İLMİ ETÜDLER DERNEĞİ

Oturum Başkanı: Abdulkadir Macit

Ahmet Ayhan Koyuncu

1970 Sonrası İslamcı Dergilerde Demokrasi Tartışmaları

Ertuğrul Meşe

Zarurettten Demokrat: *Sözleşme* Dergisi

Güngör Göçer

İzlenim ve İlim ve Sanat Dergilerinde Osmanlı Tasavvuru

İlyas Sucu

Değişim Dergisi: İslami Hareket Üzerine Özdüşünümsel Bir Çağrı

Zaruretten Demokrat: *Sözleşme* Dergisi

İslamcılık, Türkiye'nin Batılılaşma tecrübesinin doğal sonucu olarak ortaya çıkmış, Batıcılık, Türkçülük gibi siyasal ideolojilerden biridir. İslamcılık, iç ve dış siyasal ahvalin de etkisiyle birlikte, özellikle 1970'lerden sonra canlanmaya başlamış ve 1980 öncesinde kendini muhafazakâr ve milliyetçi bir çizgiden ayırmaya ve İslami bir jargonu inşa etmeye çalışmıştır. Ancak 12 Eylül'ün açtığı ideolojik kolaylıklarla birlikte İslamcılık, 1990'lardan itibaren giderek ağırlığı artan siyasal bir aktör haline gelmiştir. Geçmişten farklı olarak özellikle bu dönemden itibaren İslamcılığın entelektüel harcını karan aydınlara, çıkardıkları dergilerde dünyevileşme, modernizm, post-modernizm, Medine Vesikası, demokrasi, kamusal alan, biz ve ötekiler vb. gibi yaşanan zamana ait tartışmalar yürütmüşlerdir. Ancak 28 Şubat 1997 "Post-modern Darbe" sürecinde, İslamcılığın zayıflatılan sesini devlete ve topluma duyurmak için *Sözleşme* adlı bir dergi çıkmıştır. *Sözleşme* dergisi aylık olarak, 1997-1998 yıllarında 12 sayı çıkmıştır. Dergi, Türkiye'de yaşanan

demokrasi ve özgürlüklere dair problemlerin çözümünün, toplumdaki tüm farklılıkların bir arada yaşayabileceği, ideolojiden arındırılmış, dinsel niteliği de olmayan, seküler ve ideolojisiz bir devletle yani demokratikleşme ile mümkün olacağını vurgulamıştır. Ancak dergide demokrasi, adalet, ötekinin halkları ve kamusal alan gibi kavramların çokça dillendirilmesinin bir zaruretten kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü Türkiye'deki vasati siyaset geleneği muhalefetleyen demokrasinin, eşitliğin ve adaletin dillendiricisi ama iktidara gelindiğinde ise onun terk edeni olmuştur. Benzer biçimde bu derginin aydınları da muhalefetleyen dillendirdikleri bu kavramların yaşamsal karşılıklarını, iktidar etmeye başladıklarında gerçekleştirmemişlerdir. Bu durum bizi, Türkiye'deki siyaset pratiğine içkin olan bir özdüşünümsellik eksikliği ve tutarsızlık olduğu sonucuna vardırır. Bu çalışmada genel olarak Türkiye'deki siyasi düşünce ve pratiğine mündemiç olan bu özdüşünümsellik eksikliği *Sözleşme* dergisi özelinde tartışılmaya çalışılacaktır.

Ertuğrul Meşe

1974'te Sivas-Gemerek'te doğdu. Yaşamının önemli bir dönemi Kayseri'de geçti. Süleyman Demirel Üniversitesi'nde Sosyoloji okudu ve aynı alanda Selçuk Üniversitesi'nde yüksek lisans yaptı. On yıl kadar özel sektörde öğretmenlik yaptıktan sonra Giresun Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. Türk Sağı üzerine Tezkire, Birikim ve Muhafazakâr Düşünce dergilerinde makaleleri ve Ekim 2016'da Komünizmle Mücadele Dernekleri Türk Sağında Antikomünizmin İnşası (İletişim Yayınları) adlı bir kitabı yayımlanmıştır.

1970 Sonrası İslamcı Dergilerde Demokrasi Tartışmaları

İslamcı camiada dergiler, İslamcılık düşüncesinin ilk ortaya çıktığı dönemlerden bu yana mensuplarının sesini duyurmak için kullandığı önemli bir unsurdur. İslamcılık, Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra 1950'lere kadar, dönemin siyasi şartları sebebiyle sessiz kalmış ama daha sonra yeniden bir canlanma yaşamıştır. Dergicilik İslami Camiada fikir hareketlerinde bir canlılık getirmiş ve pek çok konu bu dergilerde tartışılmıştır. İlk dönemden itibaren demokrasi konusu İslamcıların tartıştığı konulardan birisi olagelmıştır. Ancak 1970'lerden itibaren İslamcılık önemli bir değişim geçirmiş ve yeni bir yapıya evrilmiştir. İslam dünyasının farklı coğrafyalarından çevirilerin yapılması, devlet, toplum, siyaset, demokrasi, vs. gibi konularda önceki dönem İslamcılarla fikri açıdan önemli ayrışmaları beraberinde getirmiştir. Bu dönemde yapılan tartışmalar, içerik olarak ilk dönem İslamcılıktan birçok boyutuyla farklı olmuştur. İlk dönem İslamcılarının "hükümet-i meşruta" adı altında talep ettikleri ve bir erdem olarak gördükleri demokrasi, 1970 sonrası İslamcılar

tarafından şirk olarak nitelenmiştir. 1970'lerde şirk olarak tanımlanan demokrasi, 1980'li ve 1990'lı yıllarda da tartışılmaya devam edilmiş, ancak süreç içerisinde farklı yaklaşımlara evrilmiştir. Bugün açısından bakıldığında demokrasi meselesi, İslamcılar açısından sahiplenilen bir olguya dönüşmüştür. 17-25 Aralık sürecinde çokça kullanılan "milli irade" kavramı ve özellikle 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında "demokrasi nöbetleri", "demokrasi şehidi" vs. gibi kavramların kullanılması, demokrasinin gittikçe içselleştirildiğini gösteren önemli bir etken olarak ifade edilebilir. Bu çalışmada, demokrasi konusunda yaşanan anlayış değişiminin izleri sürülmeye çalışılacaktır. Dergilerde demokrasi konusunun tartışılma biçimleri kronolojik bir biçimde takip edildiğinde, değişimin nedenleri, oluş biçimi, temel dinamikleri gibi konuları tespit etme imkânı söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla bu çalışma, bu değişimin dergiler özelinde bir öyküsünü vermeyi ve değişime neden olan ana unsurları dergilere yansıdığı kadarıyla resmetmeyi amaçlamaktadır.

Ahmet Ayhan Koyuncu

1979 yılında Gaziantep'te/İslahiye'de doğdu. 2005 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun oldu. 2008 yılında "Ortadoğu'da Milliyetçilik: Hafız Esad Dönemi Suriye Milliyetçiliği" başlıklı tezi ile yüksek lisans, 2015 yılında "1970 sonrası Türkiye'de İslamcılarının Demokrasi Algısı" başlıklı doktora tezini savundu. Halen Muş Alparslan Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Çalışma alanları Ortadoğu, Suriye, İslamcılık, İslam ve Demokrasi, Modernizm ve Postmodernizm gibi konuları içermektedir.

İzlenim ve İlim ve Sanat Dergilerinde Osmanlı Tasavvuru

Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından sonra yerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti ilk yıllardan itibaren toplumsal meşruiyetini oluştururken yeni bir tarih anlayışı ortaya koymaya çalışmıştır. Bu bağlamda da resmi ideoloji İslam ve Osmanlı geçmişi bir kenara bırakılarak hatta bu geçmiş paranteze alıp reddederek Orta Asya'dan Sümerler'e, Hitlerler'e uzanan "Türk Tarih Tezi" adıyla bilimsellik iddiasında yeni bir tarih yaklaşımı ortaya koyulmuştur. Bu arada Osmanlı Devleti istibdat, geri kalmışlık, hunharlık gibi birçok olumsuz sıfatla tesmiye edilerek toplum üzerinde etki oluşturulmaya çalışılmıştır. Resmi ideolojinin ortaya koyduğu bu yaklaşım, özellikle İslami hassasiyetlere sahip toplumun büyük bir kesimi tarafından benimsen(e)memiştir. Ancak Türk tarihindeki en geniş sayfayı oluşturan İslam ve Osmanlı geçmişinin inkârı karşısında Takrir-i Sükûn ve benzeri sert kanunlar nedeniyle açık bir eleştiri de ortaya koyulamamıştır. Bu sert

atmosferin Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile kısmen yumuşaması devletin genel tarih yaklaşımlarına karşı aykırı seslerin ortaya çıkmasına ortam hazırlamıştır. Bu noktada ikinci yumuşama dalgası da 1980 ihtilali sonrasında ortaya çıkmıştır. Bu dönemde ihtilal sonrası daha yüksek bir sesle dile getirilmeye başlanan Türk- İslam sentezi tarihin uzun yıllar hor görülen dönemine yani Osmanlı Devleti'ne karşı yakın ve olumlu bir ilginin hızla artmasına neden olmuştur. Bu bağlamda bu tebliğde 12 Eylül sonrası daha yüksek sesle dillendirilen Türk-İslam sentezinin İslami dergiler üzerinde nasıl bir etki oluşturduğu ve İslami camiada nasıl bir Osmanlı tasavvuru oluşmasına zemin hazırladığı tartışılacaktır. 12 Eylül ihtilali sonrası ortaya çıkan siyasal atmosferin etkisiyle oluşan İslamcı dergilerdeki tarih algısını ve özellikle de Osmanlı tasavvurunu nasıl etkilediği gösterilmeye çalışılacaktır.

Güngör Göçer

1978'de Denizli'de doğdu. Tarih alanında lisans ve yüksek lisansını Süleyman Demirel Üniversitesi'nde tamamladı. Yine aynı üniversitede "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Popüler Bir Tarihçi: Ziya Şakir" konulu teziyle doktorasını tamamladı. Bazı yazıları Umran, İmaret dergilerinde yayımlandı. 1999 yılından beri Milli Eğitim Bakanlığında Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak çalışmaktadır.

Değişim Dergisi: İslami Hareket Üzerine Özdüşünümsel Bir Çağrı

İslamcı dergiler, İslamcılık düşüncesinin ve bu düşüncenin uygulayıcıları olarak ortaya çıkan İslami hareketlerin varlıklarının, iddialarının, taleplerinin araçlarıdır. İslamcı dergilerin bu araçsallığı, aynı zamanda İslami hareketlerin seslendikleri ve bestendikleri sosyolojik tabanla olan diyalogunda da karşımıza çıkar. Bu bağlamda İslamcı dergilerin gündemlerini takip etmek, Türkiye'deki İslamcılık düşüncesinin ve İslami hareketlerin seyrini anlamayı da kolaylaştırır. 1990'lı yılların önemli İslamcı dergilerinden biri olan ve "yürüyen İslami harekete yayın düzeyinde bir katkı"

olarak kendini tanımlayan *Değişim* dergisi üzerine kaleme alınan bu çalışma ise, bu seyrin tekil bir örnekliliğini ihtiva eder. Çalışmada birbiriyle ilişkili üç konu gündem edilmiştir. İlk olarak *Değişim* dergisinin misyonu, kimliği ve çalışma tarzı; ikinci olarak derginin kendisini konumlandığı yer olan İslami hareketin dergi tarafından nasıl tanımlandığı belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak ise dergiye adını da veren değişim ve İslami değişim kavramları etrafında bir değerlendirme yapılmıştır.

İlyas Sucu

Lisans eğitimini 2004'te İstanbul Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik programında, doktora eğitimini ise 2014'te İnönü Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı'nda "Türk Sosyoloji Tarihinde 'Sosyal Bilim' Ekolü" başlıklı teziyle tamamladı. Hâli hazırda Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olan Sucu, Türk sosyoloji tarihi, Türk düşünce tarihi, Osmanlı/Türk modernleşmesi gibi konu alanlarında çalışmaktadır.

2. OTURUM

21 NİSAN 2018 CUMARTESİ | 11:00-12:40 | İLMİ ETÜDLER DERNEĞİ

Oturum Başkanı: Halit Bekiroğlu

Asım Öz

İslamcı Dergilerde "Dergi" Fikri

Polat Alpman

İslami Düşünce Dergileri ve Askeri Müdahaleler

İbrahim Halil Ozan

90'lı Yıllarda İslamcılarının Demokratik Zemin Arayışı ve *Yeni Zemin* Dergisi Örneği

Yunus Şahbaz

İslamcı Söylemde Din-Devlet İlişkilerinde Yeni Açılımlar: *Yeni Zemin, Bilgi ve Hikmet* ve *Sözleşme* Dergilerinde Laiklik ve Diyanet Tartışmaları

Nazım Maviş

İslamcılık Düşüncesinin Değişimini Dergiler Üzerinden Okumak

İslamcı Dergilerde “Dergi” Fikri

Dergi çıkaranlar kadar, dergi okuyanlar da çok iyi bilirler ki öteden beri dergi nedir, nasıl çıkartılır, niçin okunur, hangi ölçütler çerçevesinde değerlendirilmelidir veya bir dergiden ne beklenir, dergiciliğin zor yanları nelerdir, gibi sorular etrafında pek çok söz söylenmiş, deneme ve makale hüviyetinde yazılar kaleme alınmıştır. Hemen her biri kendi devrinin sorunsalları üzerinden işe koşulan bu sorulara verilen cevaplar da işin tabiatı gereği, döneme, dergiye ve yazarlara göre farklılık taşır. Bu bakımdan dergilerin daha yolun başındayken kendi pozisyonlarını, çıkış gerekçelerini ve/veya programlarını açıklamak maksadyla yer verdikleri çıkış yazılarına bakılması yararlı olacaktır. Metinler çoğu zaman ilkeleri, hakikatleri içeren bir iddia ve bir perspektif mahiyetindedir ve geçmişin dergi tecrübelerinden yalıtılarak ele alınamaz. Bu metinler, elbette, birçok ortak nitelik sergiliyor ve bunlardan en bariz olanı, “Niçin çıkıyoruz ve neyi hedefliyoruz?” sorularıyla ilgili olduğundan yeni bir dizi ilke ve hakikati ilan ederler. Genelde imzasız olan metinler, aynı zamanda geleceğin dergiciliğine ve dünyasına bir bakış atar ve dergileri çıkaran öznelere, şu an için bir hayalet olsa da, dergi okurlarına değişimin faili olması için taşınması gereken niteliklerin varlık kazanması çağrısında bulunur. Kendi hakikati içinde her dergi, üstü örtük ya da açık

biçimde her şeyin düzene gireceği bir iklimi hayal ederek yayın hayatına başlar. Diğer bir ifadeyle, kendi adının, söyleminin ve disiplininin üretici tekniği çerçevesinde birtakım gerçeklikleri icat ya da inşa ederken aynı zamanda kendi kavramını, kendi fikrini üretme yoluna gider. Gene dergiler var olanlardan farklı olan başka bir dergi anlayışını inşa etmek için öncelikle tüm diğer bilgilerden, disiplinlerden ya da bilimlerden farklılığıyla kendini kurar. Fakat bu değişmez arzunun sağlanması sanılanın aksine hiçte kolay olmaz. Dergilerde, çok net bir şekilde, arzulanır olanla olumsuz durum arasındaki ilişkinin mahiyetini tersyüz ederek farklı bir perspektif sunmayı önceleyen bu metinlerin yanında dergi için önemli olan tarihlerde ve sayılarda da derginin ve dergiciliğin mahiyetine dair yazılara da rastlanır. Başka bir dil geliştirmeyi önceleyen kimi dergilerde ise zaman zaman dergi değerlendirmelerine ve eleştirilerine yer verilir. Bu tebliğde, gazete güncelliği ve çeşitliliğiyle, kitap ciddiyeti ve tek-boyutluluğu arasında bir yer arayan İslamcı dergiler, dergi fikri açısından ele alınacaktır. Bunun için de hem daha önceki on yılların muhasebesini barındırması hem de sonraki yılların dergicilik tecrübesini etkilemesi bakımından önem arz eden 1980’li ve 1990’lı yılların düşünce, edebiyat ve siyaset odaklı dergilerine bakılacaktır.

Asım Öz

1976 Denizli doğumlu. Yazar, editör. Eleştiri, değini, inceleme ve söyleşileri çeşitli süreli yayınlarda neşredildi. Dünya Bülteni’nde ve Haberiyat’ta yazdı. Ağırıklı çalışma alanı Türkiye’de İslamcılık düşüncesi, özellikle 1960 sonrası düşünsel/siyasal etkileşimler ve İslamcı neşriyattır. Yayımlanan çalışmaları şunlardır: Yüzüncü Yılında II. Meşrutiyet (derleme, 2008), Haritada Kan Lekesi (derleme, 2009), Saatçi Musa (nehir söyleşi, 2010) ve Kâğıt Kokulu Yıllar (nehir söyleşi, 2013). İsmail Kara ile birlikte Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi ve Hareketi (2013) kitabını yayına hazırladı. Ayrıca pek çok yazarın ve düşünürün metinlerinin derlenerek kitaplaştırılmasına katkı sundu.

İslamcılık Düşüncesinin Değişimini Dergiler Üzerinden Okumak

İslamcılığın kendini dergicilik kanalıyla varlık sahasına sürdüğü söylenebilir. İslamcılığın önemli aktörlerinden kabul edilen Cemaleddin Afgani fikirlerini *Urvetul Vuska* isimli dergisi aracılığıyla kitlelerle paylaşmıştır. Yine II. Meşrutiyetin İslamcı aydınlarının fikirlerini paylaştıkları, tartıştıkları İslamcılığın düşünsel müktesebatını ürettikleri mecra dergiler olmuştur. Özellikle *Sırat-ı Müstakim/Sebilürreşad* dergileri bu temel iddianın en önemli kanıtlarındandır. Cumhuriyet döneminde de İslamcılığın aldığı şekil ve yaşadığı evrimin izi en güzel dergiler aracılığıyla sürülebilir. Öte yandan Türk İslamcılığı üzerinde derin etkisi olan İslamcı yazar-edebiyatçıların ekolleşmesi de yine dergiler aracılığıyla olmuştur. Necip Fazıl Kısakürek'in *Büyük Doğu* dergisi, Sezai Karakoç'un *Diriliş*, Nuri Pakdil'in *Edebiyat* ve Nurettin Topçu'nun *Hareket* dergileri hem İslamcılığın şekillenmesinin zeminleri hem de İslamcılı-

ğın sürekliliğinin kanalları olmuştur. Türkiye'de İslamcı düşüncüyü şekillendiren aydınların çok önemli bir kısmı dergilerin tartışma ortamından çıkıp gelmişlerdir. Dergiler, İslamcılığın tarihine tanıklık eden, İslamcı aktörlerin düşüncelerini, bakış açılarını ve gelişmeler karşısındaki tutum alışlarını en iyi yansıtan malzemelerdir. Dergiler yalnızca kendi dönemlerinin temel tartışma konularını ele vermezler aynı zamanda öncesi ve sonrasıyla bir tarihsel süreç içerisindeki evrilmeleri de gösterirler. Bu nedenle 1990'lı yıllarda İslamcılığın siyasal dilinde yaşanan değişimi tesbit edebilmek için İslamcı dergiler önemli bir kaynaktır. Bu çalışmada İslamcılığın değişimini anlayabilmek için 1990'lı yılların İslamcı dergilerinden yararlanılmış, ancak İslamcı söylemde neyin değiştiğini, nereden nereye gidildiğini daha net görebilmek için 1990 öncesinin İslamcı dergileri üzerinde de bir tarama yapılmıştır.

Nazım Maviş

1 Ağustos 1971'de Sinop Boyabat'ta doğdu. Baba adı Rasim, anne adı Mesude'dir. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü mezunudur. Yüksek lisansını, "Türk Siyasal Yaşamında Millî Görüşün Doğuşu: MNP" konulu teziyle Gazi Üniversitesi Siyaset Bilimi Anabilim Dalında tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi Anabilim Dalında, "1990 Sonrası İslamcılığın Değişen Siyasal Dili" konulu doktora tez çalışmasını 2017 yılında tamamlamış ve doktor ünvanını aldı. Millî Gençlik Vakfı Ankara Şube Başkanlığı ve Genel Başkan Yardımcılığı, Birlik Vakfı Ankara Şube Başkan Yardımcılığı ve MÜSİAD Ankara Şubesi Eğitim ve Danışmanlık Sektör Kurulu Başkanlığı görevlerinde bulundu. Özel Öğretim Derneği Üyesidir. AK PARTİ 5. Olağan Kongresinde MKYK Yedek Üyelığıne seçildi. AK PARTİ Yerel Yönetimler Başkan Yardımcısı olarak görev yapmaktadır. AK PARTİ Siyaset Akademisinde Demokrasi ve İnsan Hakları ve Deneyim ve Vizyon Paylaşımı derstleri verdi. Millî Görüşün Doğuşu: MNP adlı yayımlanmış 1 kitabı bulunmaktadır. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisinde madde yazarlığı yaptı. Çeşitli gazetelerde makaleleri yayımlandı. Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu ve Millî Savunma Komisyonu Üyesidir. Orta düzeyde İngilizce ve Arapça bilen Maviş, evli ve 3 çocuk babasıdır.

1990'lı Yıllarda İslamcılarının Demokratik Zemin Arayışları ve Yeni Zemin Dergisi Örneği

Ocak 1993'te yayın hayatına başlayan aylık kültür ve politika dergisi *Yeni Zemin*'in, sahibi ve yazı işleri müdürlüğünü Osman Tunç, Genel Yayın Yönetmenliğini Mehmet Metiner, yayın danışmanlığını ise Ali Bulaç yapmıştır. Toplamda 18 sayı çıkabilen dergi, son sayısı Mayıs- Haziran 1994'te birleşik olarak çıktıktan sonra ekonomik nedenlerle yayın hayatına noktayı koymuştur. Yeni Zemin dergisi 90'lı yılların önemli tartışma konularını farklı düşüncedeki aydınlarla tartışarak Türkiye'nin gündemini yakalamaya çalışmıştır. Bu tartışmaları yaparken de İslamcı düşüncenin politik vizyonunu ortaya koymaya çalışarak, sorunların çözümünde Müslümanların yapabileceği katkıları gündeme taşımıştır. Değişen dünya ve Türkiye konjktörüne uygun talepler, öneriler ve tespitlerle kamuoyu oluşturmaya çalışırken, tıkanan sistemin ve Kemalist ideolojinin artık Türkiye sorunlarını çözmekte zorlandığını, dolayısıyla sistemin bu yapısıyla değişen dünya sistemi içerisinde bir varlık gösteremeyeceği ifade edilmiştir. *Yeni Zemin* 90'lı yılların yaygın terminolojisi olan ve İslami hareket içerisinde yoğun bir şekilde tartışılan "demokrasi", "çoğulculuk", "değişim", "sivilleşme", "çok kültürlülük", "başörtüsü", "kamusal hayat", "askeri vesayet", "jakoben laiklik", "Medine Vesikası", "Kürt sorunu" gibi konuları dergi sayfalarına taşıyarak bazı çözüm teklifleri geliştirmiştir. Bu sorunların çözümünü için geniş katımlı

bir toplumsal mutabakata ihtiyaç duyulduğu gerçeğinden hareketle Türkiye'nin bütün farklılıklarını içerecek çözüm arayışları içerisinde olmuştur. Bu amaçla dergi, İslamcı bir kimliğe sahip olmasına rağmen, hemen her sayıda sol ve liberal aydınların yazı ve değerlendirmelerine yer vermesi böyle bir mutabakat zemini arayışı olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Sol ve liberal aydınlarla kurulan bu diyalogun bir diğer nedeni ise Türk solunun geçmişinden gelen din karşıtı menfi tutumu değiştirerek ortak bazı değerler üzerinde ittifak kurmak olmuştur. Ayrıca solun entelektüel birikiminden yararlanarak değişim talebini daha geniş bir toplumsal desteğe kavuşturmak amacındadır. 90'lı yılların İslamcı politik söylemini en iyi temsil eden dergilerin başında gelen Yeni Zemin, hemen her sayısında demokrasi konusunu çeşitli vesilelerle vurgulayan yazılara yer vermiştir. Demokrasinin, İslam siyaset teorisi ve pratiğiyle uyuşan veya uyuşmayan çok sayıda yorum ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Ortaya çıktığı Batı kültürünün farklı bir tarihsel tecrübesiyle gelişen ve şekillenen demokrasinin İslam toplumuna uyup uymayacağına dair birbirinden farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Ancak demokrasi konusunda bazı çekinceler dile getirilse bile bunun sadece bir yöntem olduğu ve herhangi bir değer içermediği söyleminin ağırlıkta olduğunu görmek mümkündür.

İbrahim Halil Ozan

1975'te Ergani'de doğdu. Eğitimini Diyarbakır ve İstanbul'da tamamladı. 1994 yılında girdiği Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi- Tarih bölümünden 1999'da mezun oldu. Van merkezde çeşitli okullarda tarih öğretmenliği yaptı. Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde "II. Meşrutiyet Dönemi İslamcılarının Göre II. Abdülhamid ve Dönemi" adlı master çalışmasını tamamladı. Van merkezde öğretmenliğe devam etmektedir. II.Meşrutiyet, II. Abdülhamid, İslamcılık, Yakın dönem fikir akımları ilgi alanını oluşturmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

İslamcı Söylemde Din-Devlet İlişkilerinde Yeni Açılımlar: Yeni Zemin, Bilgi ve Hikmet ve Sözleşme Dergilerinde Laiklik ve Diyanet Tartışmaları

Türk modernleşmesinin en netameli alanlarından birisi din-devlet ilişkilerinin düzenlenmesidir. Laiklik din-devlet ilişkilerinin düzenlenmesinde halkçılık, milliyetçilik ya da devletçilik gibi bir ilke olmanın çok ötesinde, topluma belli bir dinî/dindışı hayatı dayatmanın temel argümanı olmuştur. Tam da bu yüzden Cumhuriyet Türkiye'sinin temel tartışma konularından birisi ilkesel anlamda laiklik, laikliğin uygulanma süreci ve bu süreçte din ve laiklik arasında kalan bir kurum olan Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Hem özelden Diyanet hem de genel anlamda laiklik tartışmalarını Ali Fuat Başgil'in konuya ilişkin ilk yazısını yayınladığı 1950 Mayıs'ına kadar götürmek mümkün. Zira Başgil, hem tek parti dönemi laiklik uygulamalarının hem de Diyanet'in o zamanki konumunun eleştirel bir tahlilini yapan ve bununla yetinmeyerek Diyanet İşleri Teşkilat Kanun Tasarısı sunmak gibi somut öneriler de getiren bir isimdir. Gerek 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra, gerekse de 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra yine gündeme gelen tartışmalar içerisinde laiklik ve Diyanet'i ön sıralarda görmek mümkündür. Benzer şekilde

İslamcı literatür içerisinde de laiklik ve Diyanet her dönem tartışma konusu olmuştur. 1960 ve '70'li yıllarda laikliğe karşı daha reddiyeci bir tutum söz konusudur. Ancak 1980'lerin sonu ve özellikle '90'larla birlikte din-devlet ilişkilerinin düzenlenmesi bağlamında laiklik ve Diyanet meseleleri tekrar İslamcı literatürde tartışılmaya başlayacaktır. Bu tartışmalarda göze çarpan hususlardan birisi din-devlet ilişkilerinin düzenlenmesi tartışmasının '90'lar boyunca resmî ideoloji yani Kemalizm'le bir hesaplaşma şeklinde cereyan etmesidir. Bu tartışmada *Bilgi ve Hikmet*, *Sözleşme* ve *Yeni Zemin* dergilerinin öne çıktığı görülmektedir. Bu çalışmada, '90'larda tekrar alevlenen laiklik ve Diyanet tartışmasının önceki dönemlerle kıyasla nasıl bir zeminde yürütüldüğü irdelenecektir. Süreklilikler ve kopmalar bağlamında bu tartışmaların İslamcı literatür ve genel anlamda din-devlet ilişkileri tartışmalarında nereye oturtulabileceğine ilişkin bir tartışma yürütülecek ve son olarak bu tartışmalardaki önerilerin bir kritiği ve değerlendirmesi yapılacaktır.

Yunus Şahbaz

1991 yılında Yozgat'ta doğdu. 2009 yılında Sorgun Anadolu Lisesi'nden, 2014 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi-Mülkiye, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde tamamladı. *Umran*, *Tezkire* ve *Muhafazakâr Düşünce* dergilerinde yazıları yayımlandı. Halen Kırıkkale Üniversitesi'nde doktora çalışmalarına devam etmekte olup, aynı üniversitenin Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde araştırma görevlisidir.

3. OTURUM

21 NİSAN 2018 CUMARTESİ | 14:00-15:40 | İLMİ ETÜDLER DERNEĞİ

Oturum Başkanı: Celalettin Çelik

Ertuğrul Zengin

İslamcı Gençliğin Oluşumu- Akıncılar

Ayşe Ayten Bakacak

Alıntılarla İnşa Edilen Düşünce: *İktibas* Dergisinde Ümmet ve Aidiyet Anlayışı

Dursun Çiçek

Postmodernist Dindarlaşma ve Yeni İslamcılar

Alev Çınar

Dergiler Üzerinden Süren Düşünce Üretiminde Siyasi Kuram-İslamcılık İlişkisi

İslamcı Gençliğin Oluşumu - Akıncılar

Türkiye'de İslamcı toplumsal hareketin siyasi gelişimi düz bir hat üzerinde ilerlememiş çeşitli kınımlar gerçekleşmiştir. Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 1950 sonrasında hareketin belirli bir toplumsal-kültürel birikime kavuşması 1969-70 yıllarında MTTB'nin İslamcılar tarafında elde edilmesine ve Milli Nizam Partisi'nin kurulmasına sebebiyet vermiştir. 1976 sonrasında gençlik hareketlerinin gittikçe ideolojik çizgilerde yapılandığı bir ortamda Akıncılar Derneği İslamcı hareketinin gençlik teşkilatı olarak örgütlenmiştir. 1979 Şubat ayında gerçekleşen İran Devrimi gençlik hareketi açısından yeni imkan ve sorumlulukların ortaya çıkacağı bir 'olay' niteliği taşımıştır. Bu konuşmada 1976-80 yılları arasında İslamcı gençlik hareketinin dönemin hâkim İslamcı aktörü olan Milli Selamet Partisi'nin yanında ve siyasi sistem, sosyalist ve milliyetçi gençlik hareketleri karşısında bir siyasi özne olduğu ve buna bağlı olarak bir faillik oluşturduğu iddiası tartışılacaktır. 1976 yılı İslamcı toplumsal hareketin örgütlendiği yıl olmuştur. İslamcı İşçiler Hak-İş sendikasında, İslamcı öğretmenler Mefkureci Öğretmenler Derneğinde, İslamcı mühendis ve teknik elemanlar ise Teknik Elemanlar Birliğinde örgütlenmiştir. Aralık 1975'de kurulan İslamcı gençlik örgütü olarak Akıncılar Derneği,

1975 sonrası kitlesellenen İslamcı toplumsal hareketin gençlik örgütlenmesidir. Akıncılar Derneği MTTB mensubu olmakla beraber MTTB genel merkezinin Parti'ye karşı mesafeli olma siyasetini benimsemeyen bir grup Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi öğrencisi tarafından kurulmuştur. Akıncılar Derneği kurulurken MSP'li siyasi elitler ile iletişim halinde olsa da çıkış noktası olarak bir gençlik inisiyatifidir. 1979 Şubat ayında gerçekleşen İran İslam devrimi İslamcı toplumsal hareketi daha önce tecrübe etmediği kadar ciddi bir 'özneleşme' sorumluluğu ile karşı karşıya bırakıyordu. İran'da İslamcı devrim, parti benzeri bir örgüt öncülüğünde kazanılmamıştır. Bu durum Türkiye'de de İslamcı toplumsal hareketin kendi belirlediği amaçlar ışığında araçlar üretebilme olanağına dair bir inanç ve güvenin doğuşuna sebebiyet vermiştir. Nitekim 1 Nisan 1979'da düzenlenen Sakarya Mitingi İslamcı toplumsal hareketin failliğini bir potansiyel olarak ortaya koymuştur. Her ne kadar devlet tarafından kapatıldığı Aralık 1979'a kadar çeşitli miting ve eylemler gerçekleşirse de bir siyasi özne olma potansiyeli hareketin kendi iç bünyesinde yaşanan zaafılar ve dış baskılar sebebiyle gerçekleştirilememiştir.

Ertuğrul Zengin

31 Ocak 1985 tarihinde İstanbul'da doğan Ertuğrul Zengin 2008 yılında, Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü lisans programını tamamladı. "The Political and Social Thoughts of Satı Bey: Exploring the Ideology of an Ottoman Patriot" adlı yüksek lisans teziyle Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü'nden 2010 yılında mezun olan Zengin, 2011 yılında Galatasaray Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde başladığı doktora çalışmalarını 2017 yılında "Bir Toplumsal Hareket Olarak Akıncılar: Türkiye'de İslamcı Öznenin Kurulumu ve Eylemi" adlı tezini savunarak başarıyla tamamladı. Zengin, akademik çalışmalarını Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak sürdürmektedir.

Alıntılarla İnşa Edilen Düşünce: İktibas Dergisinde Ümmet ve Aidiyet Anlayışı

Iktibas dergisi 1980 sonrası hızla apolitikleşen ortamda politik bir dergi olarak ortaya çıkmıştır. Dergiyi farklı kılan temel neden, telif yazılar yerine, 425 farklı gazete ve derginin taranması sonucu derlenen haberlerden oluşmasıdır. Kaynak yelpazesi iç basında *Cumhuriyet*'ten *Yeni Asır*'a, dış basında *Herald Tribune*'den *el-Mecelle*'ye kadar genişlemektedir. Bu durum hem derginin okuyucuları hem de dergiyi eleştiren İslamcılar tarafından sık sık eleştiri konusu yapılmıştır; zira bu kaynak çeşitliliği klasik "biz ve öteki" algısını zedelemiştir. Geleneksel İslamcı çizgideki okuyucular için, öteki olarak kodlanmış olan gazetelerden, mesela *Cumhuriyet* gazetesinden yapılan alıntılar rahatsızlık kaynağı olmuştur. Fakat *İktibas*'ın sahibiERCÜMEND ÖZKAN istediğinin tam da bu olduğunu söylemiştir: "İnsanları rahatsız edip sorgulamalarını sağlamak". Derginin ilerleyen sayılarında gündem konuları ile yetinmeyen ÖZKAN, dergiyi çeşitli teorik, siyasi, imani ve İslami meseleleri tartışmaya açan yeni telif bölümler eklemiş, amacının insanları gerek inançları gerekse bireysel ve toplumsal yaşamları hususunda bilinçlendirmek olduğunu vurgulamıştır. İslamcılarının milliyetçiler ve muhafazakârlar ile birlikte sağ siyaset içerisinde konumlandırılmalarına ve komünizme karşı cepheye sürülmelerine de itiraz eden ÖZKAN'a göre emperyalizm en az komünizm kadar

büyük bir tehlikedir. *Amerika'yı ve Allah'ı aynı anda razı etmenin mümkün olamayacağını* söyleyen ÖZKAN, anti-emperyalist çizgisini ömrünün sonuna kadar tutarlılıkla sürdürmüştür. *İktibas*'ın ÖZKAN'ın sağlığında yayımlanan sayıları incelendiğinde ortaya çıkan tabloda derginin en güçlü vurgusunun ümmete ve ümmetin birliğine yönelik olduğu görülür. Fakat bu vurgu dergide dilsel bir ifadeden ziyade alıntılarının büyük çoğunluğunun işaret ettiği bir yön olarak karşımıza çıkar. Yani Polonya olaylarından İran İslam devrimine, Dünya Bankası'na kadar ister siyasi, ister sosyolojik, ister ekonomik, isterse de dini olsun, seçilmiş haberlerin gayesi ümmet bilincini tesis etmek ve Müslümanları Türkiye sınırlarının ötesini düşünmeye sevk etmektir. ÖZKAN'a göre ancak geniş yelpazede bir gündem takibi ile Müslümanlar emperyalizmin ve kapitalizmin oyunlarını anlayabilir, tuzaklarını fark edebilir ve bu tuzaklara düşmemek için önlem alabilirler. Yine ancak bu sayede birbirlerinin dertlerini fark edebilir ve ümmet olmanın gerektirdiği birliği kurabilirler. Bu bağlamda bu tebliğde *İktibas* dergisinin 1981-1989 yılları arasında yayınlanmış sayılarındaki alıntılar ve telif yazıları incelenerek "ümmet" kavramını ve bunun etrafında kurgulanan aidiyet anlayışını tahlil edecektir.

Ayten Bakacak

1985 Ankara doğumlu. 2008 yılında Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun oldu. 2013 yılında "The Breakpoint in Media Discourse: Before and After April 27" başlıklı yüksek lisans tezini tamamladı. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde doktorasını yapmakta ve aynı üniversitede Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Postmodernist Dindarlaşma ve Yeni İşlamcılar

1980'li yıllarda dünya genelinde başlayan hızlı değişim tabii olarak İşlam Dünyası'na ve Türkiye'ye yansımada gecikmedi. Şüphesiz bu yansımalarından birisi de 1970'li yıllarla birlikte konuşulmaya, 1980'li yıllarla tartışılmaya ve 1990'lı yıllarla da yavaş yavaş tarihin sahnesinden çekilmeye başlayan dindarlaşma, dine dönüş ve Postmodernizm tartışmalarıdır. Her "izm" ve "ideoloji" gibi Postmodernizm de bize biraz gecikmiş olarak girdi ve gecikmiş olarak tesirde bulundu. Ancak her Batılı "izm" ve "ideoloji"de olduğu gibi bizim aydınlarımız Postmodernizmi "kendilerine mahsus" biçimde anladılar ve yorumladılar. Yani kavramı veya akımı kendi tarihsel, sosyal ve kültürel bağlamından çıkardılar. Monist ve toptancı izahları seven aydınımız Postmodernizmi sadece "Ödernizmin sonu", "dinin yeniden geri dönüşü" olarak değerlendirdi ve kendi değerlendirmesinin etkisini aşamadı. Özellikle Modernizmin "dinin önce dünyevileşip sonra da ortadan kalkacağı" tezinin (kehane-tinin) aksine Postmodernizmin "yeniden dine dönüş" temasını işlemesi ve dine kendi kültür alanı içerisinde yer vermesi "Yeni İşlamcılar"ı çabuk heyecanlandırdı. Artık "Modernizm bitiyor" ya da "Çodernizmin sonunu yaşıyoruz" veya "din yeniden geliyor" temalarını ve yaklaşımlarını daha sık görmeye başladık. Yine

İşlam'ın siyasallaşması, İran'da "dinsel" bir devrim yapılması, Afganistan'ın işgalinin sonuçları/yansımaları ve dünyanın diğer İşlam ülkelerinde "alt-kültür" olarak yaşamını sürdüren insanların söz konusu etkilerle "popülistçe" de olsa ortaya çıkması adı geçen söylemi daha da kuvvetlendirmiş oldu. Bu tebliğ, Batı'da ortaya çıkan ve "modern-karşıtı", "yeni Modernizm", "geç kapitalizmin mantığı" ve "modern sonrası" olarak da tanımlanan Postmodernizmin Türkiye'deki "Yeni İşlamcılar" üzerindeki fikrini, Türk toplumu üzerindeki toplumsal ve kültürel etkilerini konu edinmektedir. Yine bu yazı ile Batı dünyasında ortaya çıkan fikir akımlarının, ekollerin ve hareket-lerin, düşünme biçimlerinin ve yükselen değerlerin, genelde İşlam dünyası, özeldde Türkiye'deki toplumsal ve kültürel hayata yansımaları ve bu yansımaların doğal sonucu olarak ortaya çıkan akım ve düşünce biçimlerinin oluşmasında ve yerleşmesindeki etkileri ele alınacaktır. Diğer taraftan özellikle 12 Eylül 1980 sonrası Türkiye'deki toplumsal ve kültürel değişimler, dünya genelindeki değişmeler arasındaki ilişki ya da ilişkiler, Modernizmin sonu veya Postmodernizmin başlangıcı tartışmaları ve Türkiye'deki 80 sonrası İşlamcılarının fikri ve zihni yansımaları ortaya konmaya çalışılacaktır.

Dursun Çiçek

Yazar, Fotoğrafçı. 1964 Kırşehir-Çiçekdağı doğumlu. 1988 yılında Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden lisans, 1996 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bölümleri'nden yüksek lisan derecesi aldı. Postmodernizmin İşlamcılar Üzerindeki Etkisi, Erciyes-Bir Tecelli Bir Tezahür, Erciyes- Bir Dağ Bir Tecelli adlı kitaplarını yayımladı. Sosyoloji ve Felsefe, Sezai Karakoç Kitabı, Necip Fazıl'a Tahassür ve Bir Şehrin Hafızası kitaplarına yazılarıyla katkıda bulundu. Söğüt Fikir Kulübü'nde öğrenci ve öğretmen. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Bünyesinde çıkan Düşünen Şehir ve Şehir dergilerinin yayın yönetmenliğini yapmaktadır.

Dergiler Üzerinden Süren Düşünce Üretiminde Siyasi Kuram-İslamcılık İlişkisi: Bir Kavramsal Çerçeve Denemesi

Bu çalışma 2015-17 arasında yapılmış ve 1990'dan bu yana İslami kesim içinde yayınlanmış 100'den fazla derginin taranması sonucunda tespit edilerek sanal bir kütüphanede toplanan 10.000'e yakın makaleden oluşan araştırma veri- tabanının oluşturulmasıyla tamamlanmış olan bir projenin ilk ürünlerinden biridir. Türkiye'de siyasi düşünce üretimini ve bu alanda oluşan farklı akım ve ekolleri incelemeyi amaçlayan bu çalışmada karşılaşılan en büyük zorluk ne Türkiye'de ne de uluslararası akademik literatürde böyle kendine özgü bir düşünce üretim alanını kapsamlı bir şekilde anlayıp değerlendirebilmeye olanak sağlayacak bir kavramsal çerçevenin ve yöntemin bulunmamasıdır. Düşünce üretimi genel olarak düşünce tarihi yaklaşımı ile çalışılmakta, bu da çoğunlukla belli bir düşünürün eserlerinin tarihsel bağlamı içinde incelenmesi şeklinde olmaktadır. Bu yaklaşıma Kavramlar Tarihi gibi alternatifler geliştirilmiştir ama bunların hiçbirisi düşünce üretimine birbirleriyle daimî bir diyalog içinde olan farklı akımların bir bütün olarak değerlendirilmesi gereken bir alan ve süregelen bir faaliyet olarak bakmamaktadırlar. Bu çalışma Türkiye'de İslami kesimdeki düşünce üretimini tek tek yazarlar, belli eserler ya da kavramların tarihçesine odaklanarak değil, başını dergilerin çektiği ve farklı akımların birbirleriyle daimi bir etkileşim içinde olduğu geniş bir düşünce üretim alanı olarak alıp bu alanı bir bütün olarak değerlendirerek bu alanda hâkim olan ana akım, çizgi ve eksenlerin belirlenmesine, bu eksenleri oluşturan kavramların anlamlarının tespit edilmesine ve böylece bu alanın kavramsal haritasını

çıkarmaya yönelik bir deneme çalışmasıdır. Bu eksenlerden en önemlisinin gelenekçi-yenilikçi ayrımı olduğu, ikinci olarak muhafazakâr-sol, üçüncü olarak da medeniyetçi-ümmetçi eksenlerinin önemli eksenler olduğu gözlenmiştir. Ancak burada bu kavramların Batı düşüncesinde almış oldukları anlamlardan farklı olarak, Türkiye'ye özgü ve kökleri İslam düşünce geleneklerine dayanan anlamlar kazanmış olduğu görülmektedir. Gelenekçi-yenilikçi ekseninin kökleri klasik İslam filozoflarından Gazali ile Farabi ve sonra da İbn-Rüşd arasında oluşan, kimi zaman nakilcilik-akılcılık ayrımı olarak da açıklanan, yani gerçek bilgiye nakil yoluyla mı yoksa akıl yoluyla mı erişilebileceği tartışmasına dayanmaktadır. Muhafazakâr-sol eksenini devletin bekası ve düzenin korunmasına öncelik veren yaklaşımla, toplumsal adaletin sağlanması için dönüşüm ve değişimin gerekli olduğunu ve bunun devletin bekasından daha önemli olduğunu savunan yaklaşım arasındaki farkı ifade etmektedir. Medeniyetçi-ümmetçi eksenini ise bir tarafta Türkiye'nin modernleşme ile olan hesaplaşmasında tüm siyasi, sosyal, kültürel, düşünsel ve ekonomik ihtiyaçlarının Osmanlı ve İslam'a dayanan medeniyeti içinden karşılanabileceği görüşü (buna yerlilik de denebilir) ile diğer tarafta Türkiye'nin modernlik karşısındaki sorun ve ihtiyaçlarının tüm İslam dünyasında da geçerli olduğu ve bunların çözümünün ancak İslam'ın ve İslam toplumlarının Batı karşısında güçlenmesiyle çözümlenebileceği görüşü arasındaki farktan kaynaklanmaktadır.

Alev Çınar

Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesidir. Lisans ve yüksek lisans derecelerini sırasıyla Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji ve Sosyoloji bölümlerinden, doktora derecesini de Pennsylvania Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nden almış ve biri New York Üniversitesi'nde Kent Çalışmaları, diğeri Massachusetts-at-Amherst Üniversitesi Five College Women's Studies Research Center'da Kadın Çalışmaları konularında olmak üzere iki doktora sonrası araştırma yapmıştır. Akademik ilgi alanları içinde siyasetin düşünsel temelleri, milli kimlik ve modernite ilişkilerinin incelenmesi; ulus-devlet, milliyetçilik ve vatandaşlık; ulusun ve devletin inşası ile bunların toplumsal cinsiyet, devlet, İslam ve modernlikle olan ilişkisi; güncel İslami siyasi düşüncenin üretimi, Yeşilçam dönemi Türk sinemasında modernlik ve vatandaş imgelerinin ortaya çıkması gibi konular vardır. Modernity, Islam and Secularism in Turkey: Bodies Places and Time (2005) başlıklı bir kitabı ile hem editörlüğünü yaptığı hem de yazar olarak katkıda bulunduğu Urban Imaginaries: Locating the Modern City (2007) ve Visualizing Secularism and Religion: Egypt, Lebanon, Turkey, India (2012) başlıklı iki derleme kitabı vardır. Ayrıca Comparative Studies in Society and History, International Journal of Middle East Studies; Theory, Culture and Society; ve Signs: Journal of Women in Culture and Society gibi dergilerde yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır. Ulusal ve Uluslararası akademik kuruluşlardan çeşitli araştırma bursu, ödül ve destekleri almış olan Çınar'a, 2017 yılında Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi Üstün Ergüder Araştırma Ödülü verilmiştir.

4. OTURUM

22 NİSAN 2018 PAZAR | 9:30-11:00 | İLMİ ETÜDLER DERNEĞİ

Oturum Başkanı: Süleyman Güder

Mustafa Cüneyt Özşahin

Bir İslamcı Hareket Olarak Milli Türk Talebe Birliğinde Batı İmgesinin İnşası

Polat Alpman

İslami Düşünce Dergileri ve Askeri Müdahaleler

Mehmet Kürşad Atalar

İslamcı Dergilerin Siyaset ve İktidar Anlayışları: *İktibas* ve *Haksöz* Dergileri Özelinde Bir Değerlendirme

Ayhan Tek

Kürtçe Yayıncılıkta Dindar Söyleme Bir Katkı: *Nûbihar* Dergisi ve Rolü

Ammar Kılıç

Türkiye İslamcılığı, Radikalleşme ve Sosyal Adalet Söylemi (1984-1997)

Bir İslamcı Hareket Olarak Milli Türk Talebe Birliğinde Batı İmgisinin İnşası

Oldukça geniş bir yelpazede konumlanan Türk Sağ'ının Batıya yönelik algısı büyük bir çeşitlilik taşımaktadır. Milliyetçi, Muhafazakâr ve İslamcı siyasal/toplumsal hareketlerin her biri kimi noktalarda uyuşan kimi noktalarda ise ayrışan farklı Batı tahayyüllerine sahip olmuşlardır. Kuşkusuz Milli Türk Talebe Birliği de Cumhuriyet döneminde belirli kesintiler bir kenara bırakılacak olursa söz konusu hareketler arasında müstesna bir pozisyona sahip olmuştur. Burada not edilmesi gereken bir diğer önemli husus ise Milli Türk Talebe Birliği muhtelif zamanlarda kendi içerisinde geçirdiği birtakım dönüşümlere karşın özellikle 1965 sonrası çizgisi dikkate alındığında Türk Sağı içerisinde İslamcı çizginin bayraktarlığını üstlenmiş olduğudur. Rasim Cinişli, İsmail Kahraman, Burhaneddin Kayhan ve Rüştü Ecevit gibi pek çok ismi bünyesinde barındıran Milli Türk Talebe Birliği 1970'li yıllar boyunca bir fikir ve aksiyon hareketi olarak ideolojik mücadele vermiştir. Bu çalışmada dönemin tarihsel koşulları dikkate alınarak Milli

Türk Talebe Birliği bünyesinde Kıbrıs müdahalesi, komünizm tehlikesi, mukaddesatçılık ve emperyalizm temaları çerçevesinde Batı imgesinin nasıl inşa edildiği açıklığa kavuşturulmaya çalışılacaktır. Çizilen bu çerçevede Milli Türk Talebe Birliğinin Batı algısının nasıl şekillendiğinin anlaşılması için Milli Türk Talebe Birliğinin yayın organları olan Milli Gençlik, Milli Gençliğin Sesi ve Çatı dergilerinden faydalanılacaktır. İçerik analizi ve söylem analizi gibi yöntemlerin kullanılacağı çalışmada Milli Türk Talebe Birliğinin Batı'ya yönelik söyleminin Batı imgesini nasıl kurduğuna yönelik bir tartışma yapılacaktır. Milli Türk Talebe Birliğinin farklı dönemlerine değinmekle birlikte özellikle 1965 sonrasının değerlendirildiği bu analizde Milli Türk Talebe Birliğinin Batı'ya yönelik okumasının statik ve yüzeysel değil dinamik ve komplike olduğu iddia edilecektir. Bu çalışma ile gerçekleştirilen araştırma ile ülkemizde önemi gün geçtikçe artan matbuat çalışmalarına katkı verilmesi amaçlanmaktadır.

Mustafa Cüneyt Özşahin

Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünde, Yüksek Lisans Eğitimini ise Fulbright burslusuz olarak University of Missouri-Columbia Siyaset Bilimi Bölümünde tamamladı. 2015 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'ndan doktora diplomasını aldı. Araştırma konuları arasında Ortadoğu, Uluslararası Politik Ekonomi, İnsan Güvenliği ve Demokratikleşme bulunan Mustafa Cüneyt Özşahin, Necmettin Erbakan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde çalışmalarını sürdürmektedir.

İslami Düşünce Dergileri ve Askeri Müdahaleler

İslamcılık hareketi içerisinde politik çizginin oluşmasında İslamcı düşünce dergileri uzun yıllar boyunca etkili oldu. Bunlar içerisinde *Sırat-ı Müstakim* ve *Sebilürreşad* gibi erken dönem örnekler ve İslamcılığın politik mesajını milliyetçi-medeniyetçi bir çizgi ile eklemleyen *Büyük Doğu*, *Diriliş*, *Hareket* gibi dergiler sayılabilir. Bu dönemi takip eden ve İslamcılık düşüncesinin altın çağı kabul edilebilecek olan aşamada ise *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, *Aylık Dergi*, *Mavera* ve *Dergâh* gibi dergilerin ön plana çıktığı görülür. Bu hattı takip ederek, İslamcılığın politik söylemini üretmeye gayret eden diğer dergiler ise *Kitap Dergisi*, *İzlenim*, *Girişim*, *Değişim*, *Köprü*, *Divan*, *Bilgi ve Düşünce*, *Bilgi ve Hikmet*, *Umran* ve *Tezkire* olarak sıralanabilir. Burada ifade edilen dergilerin dışında kalan ve hem İslamcılık hem de Türk sağının İslamcılığa bükülen yanına ilişkin birçok farklı dergi de bulunmaktadır. Burada ifade edilen dergiler, İslamcılığın düşünsel gelişiminde kendi özgül ağırlığına sahip olan ve Müslüman münevverin inşasında rol alan dergilerdi. Buna eklenmesi gereken bir diğer hat ise 2010 sonrası niceliksel olarak artan *Lacivert* ve *Cins* gibi kültürel-politik dergilerdir. Bu dergiler, İslamcılık olarak ifade edilen düşünsel ve toplumsal hareketin sürdürülmesinde eksen oldular. İslamcılık hareketi içerisindeki fraksiyon farklılıklarına rağmen, bu dergiler hem iç tartışmaları hem de siyasal bütünleşmeyi önemli ölçüde

sağlamayı başaran sivil müdahalelerdi. İslamcılığın tarihsel gelişimi ve ilerlemesi bakımından, yaklaşık yüz yıl süren bu pratik önemlidir. Özellikle 1990'lı yıllarda, İslami düşüncenin muhataplarıyla ve muarızlarıyla dergiler yoluyla kurduğu entelektüel bağ, İslamcılığın tarihsel ve toplumsal gelişimi açısından kayda değer bir konumu işaret etmekteydi. Türkiye'deki İslamcılık hareketinin ve İslamî düşüncenin yükseliş döneminde karşılaştığı siyasal hadiselerin, engellemelerin, müdahalelerin içerisinde belirleyici ve dönüştürücü etkide bulunan ise askeri müdahaleler oldu. Özellikle 12 Eylül 1980 tarihindeki askeri darbe, 28 Şubat 1997 tarihindeki askeri müdahale ve 15 Temmuz 2016 tarihindeki ordu içerisindeki Fethullahçı cuntanın darbe girişimi, İslamcılık hareketinin yörüngesini yeniden belirleyen hadiseler olarak yorumlanabilir. Bu çalışma Türkiye'nin siyasal tarihinde gerçekleşen üç askeri müdahaleye yönelik İslamcı düşünce dergilerinin aldıkları konumu ve bunun sosyo-politik dinamiklerini açıklamayı hedeflemektedir. Özellikle 1980 sonrası ele alan çalışma, Türk – İslam sentezciliğinden, İslami Radikalizme ve oradan da neo-İslamcılığa doğru ilerleyen düşünsel gelişim içerisinde, İslami düşünce dergilerinin devlete, orduya ve darbeye bakışlarını belirleyen vektörlerin nasıl kesiştiği ve bunların İslamcılığın politik iddiaları ile örülme biçimleri anlamak ve açıklamak, çalışmanın başlıca amacıdır.

Polat S. Alpman

İstanbul Kocamustafapaşa'da doğdu ve ilk, orta, lise eğitimini İstanbul'da tamamladı. Sosyoloji lisans eğitiminden sonra, önce Eğitim Bilimleri (2007) daha sonra Sosyoloji bölümünde (2009) Yüksek Lisans derecesi aldı. Yüksek Lisans tezinde "Toplumsal Sınıflar ve Eğitim" ilişkisi üzerine çalıştı. 2015 yılında, Ankara Üniversitesi, Sosyoloji Bölümünde etnisitenin toplumsal eşitsizlikler ve ayrımcılıklar ile ilişkisi üzerine doktora tezi hazırladı. İslamcılık, muhafazakârlık, milliyetçilik, kimlik, neoliberalizm, sınıf, devlet ve ideoloji konularında makaleleri ve çeşitli kitaplarda yayımlanmış çalışmaları bulunan Alpman'ın İletişim yayınları tarafından yayımlanan Esmen Yakalılar: Kent, Sınıf, Kimlik ve Kürt Emegi isimli bir kitabı bulunmaktadır. Halen Yalova Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır

İslamcı Dergilerin Siyaset ve İktidar Anlayışları: İktibas ve Haksöz Dergileri Özelinde Bir Değerlendirme

Evrensel bir olgu olan 'siyaset', kurumsal açıdan 'devlet' kavramını temelinde, işlevsel açıdan ise 'iktidar', 'karar alma', 'kaynakların tahsisi' ve 'çatışma' kavramları çerçevesinde; 'iktidar' ise, muktedirin iradesinin, muarızın iradesi üzerinde gerçekleştirilmesi bağlamında tanımlanmaktadır. Bu tanımsal çerçeveden bakıldığında, İslamcı dergileri siyaset olgusunun özellikle 'devlet', 'iktidar' ve 'çatışma' boyutlarıyla daha rahat ilişkilendirilebildikleri, ancak

bu ilişkinin 'karar alma' ve 'kaynakların tahsisi' boyutlarıyla aynı netlikte kurulamadığı görülmektedir. Bunun nedeni, bu dergilerin esas itibarıyla aktüel siyasete 'muhalif' olmaları olarak görünmektedir. *İktibas* ve *Haksöz* dergileri üzerinde karşılaştırmalı olarak yapılan bu çalışmada, bu dergilerin 'radikallik' düzeyi arttıkça 'devlet' ve 'iktidar' talebinin belirginleştiği, 'ılımlılık' düzeyi arttıkça da bu taleplerin flulaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Mehmet Kürşad Atalar

1965 yılında Ankara'da doğdu. 1984 yılında Meteoroloji Teknik Lisesi'nden, 1990'da ODTÜ Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun oldu. ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde 1994 yılında yüksek lisans, 2002 yılında doktorasını tamamladı. Master tezini "Siyaset tanımları ve Türk Seçmeninin Zihnindeki Yansımaları", doktora tezini ise: "Türkiye'de Radikal İslamcılık" konularında yaptı. Zaman gazetesinde 1987 yılında çıkan ilk yazısından sonra, çeşitli dergilerde (Girişim, Nida, Kalem ve Onur, İktibas) makaleleri ve çevirileri yayımlandı. 2003-2005 yılları arasında Gazetem.net'te 'konuk yazar' olarak yazılar yazdı. Yazarın *Düşüncede Devrim* (1996), *On Tez* (2006), *Düşüncenin Okullaşması* (2012), *Düşüncenin Siyaseti* (2012), *Keşke Bilselerdi* (2013), *Sembol Şahsiyetler* (2015), *Modernist Zihniyetin Kritiği* (2015) adlı te'lif çalışmaları ve *Kur'an'ın Zihni İnşası* (Seyyid Abdüllatif), *Batı Düşüncesinde İslam* (Albert Hourani), *Modern Küresel Sistem* (Immanuel Wallerstein), *İslam'da Modern Eğilimler* (Hamilton A. R. Gibb), *Batı'nın Kaynakları* (Mark A. Kishlansky), *İslam, Bilim ve Kültürel İlişkiler* (Ziyaüddin Serdar) ve *Kur'an'da Tanrı ve İnsan* (Toshihiko Izutsu) adlı çeviri çalışmaları bulunmaktadır.

Kürtçe Yayıncılıkta Dindar Söyleme Bir Katkı: *Nûbihar* Dergisi ve Rolü

Türkiye'de '90 sonrası Kürt yazının önemli kilometre taşlarından biri olan *Nûbihar* dergisi, Kürtçe yayıncılığın üzerindeki yasakların gevşetildiği bir dönemde yayın hayatına başlamıştır. İlk sayısı 1992'de çıkan derginin özellerinden biri, Kürtçede süreli yayıncılığın sık sık kesintiye uğramasına karşın *Nûbihar* dergisinin uzun sayılabilecek bir yayın hayatına sahip olmasıdır. Derginin yayımlanma periyodlarında bazen aksama bazen de birkaç sayının beraber basıldığı görülmektedir. Fakat bunlara ve Kürtçe üzerindeki maddi-politik pazarın kısıtlı olmasına rağmen, derginin 25 yılı aşkın bir yayın tecrübesine sahip olduğu gözlemlenmektedir. *Nûbihar* gerek içeriği gerekse de hitap ettiği okur kitlesi itibarıyla, resmi/gayrî-resmi eğitim kurumlarından mahrum olan Kürtçenin kamusal bir karşılık bulmasına büyük katkılar sunmuştur. Kürt dili, edebiyatı ve tarihi başta olmak üzere Kürt kültürünün yazılı bir geleneğe sahip olması için kurumsal bir işlev gören dergi bir taraftan eski metinlerle modern metinleri buluşturan bir yayın politikası izlemiştir. Bu yönüyle kesintiye uğramış bir yazılı kültür ve toplumsal hafızanın birbirine eklenmesine de önyak olan *Nûbihar* aynı zamanda Türkiye'de Kürtçe alanındaki yetkinlik kazanmak isteyenler için de bir "okul" rolü üstlenmiştir. *Nûbihar* dergisinin Kürtçe alanında farklı özellikleri olmakla beraber, bu bildiride derginin "Kürt Dindarlığı" bağlamında nasıl bir yer işgal

ettiği ve Türkiye'deki İslamcılık tartışmalarının bu dergi üzerinden nasıl okunabileceği tartışılacaktır. Derginin ilk yıllarından 2017'de yayımlanan en son sayısına kadarki süreçte ciddi mizanpaj değişikliğiyle beraber söylem farklılığı da göze çarpmaktadır. Derginin yayın politikası ve ideolojik söyleminde köklü bir değişim görülmemekle birlikte derginin gittikçe (başlarda da az olan) politik ve güncel temalardan uzaklaşıp daha çok kültür, sanat ve edebiyata ağırlık verdiği görülmektedir. Bunda derginin bir aylık yayın periyodunun 2002'den sonra "üç aylık"a evrilmesinin de payı vardır. Diğer taraftan dergideki dinî söylemin azalarak devam ettiği, 2002'den sonraysa Kürtlere ilişkin toplumsal reflekslerin sadece editör yazısıyla sınırlı bir değerlendirme içinde verildiğini söylemek gerekir. Bu yönüyle dindarlık kimliğini öne çıkarsa da İslamcı bir söylemden uzak duran *Nûbihar* dergisi, yalnızca Kürt düşünce ve kültür hayatında etkili olmamış -edebî katkısı bir yana- dinî/ideolojik rolü bakımından da Türkiye'deki İslamcılık ve dindarlığın Kürtlere ilgili tartışma cephesinin dikkat çekici bir aktörü olarak değerlendirilebilir. Bu bildiride ayrıca *Nûbihar* dergisinin Kürtçenin kültürel okurun teşkil edilmesindeki rolünün Türkiye'deki dindarlık meselesine katkısı tartışılmaya çalışılırken, derginin söz konusu söyleminin hem içerik hem de istatistik olarak -ilk sayılardan son sayılara doğru- nasıl bir seyir izlediği incelenecektir.

Ayhan Tek

İstanbul Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü okudu. 2006-2009 yılları arasında Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi'nde aynı bölümde yüksek lisans eğitimi tamamladı. 2009-2011 yılları arasında TRT Genel Müdürlüğü'nde program yapımcısı olarak çalıştı. 2010 yılında girdiği Bilkent Üniversitesi'nde doktora programına başladı ve 2015'te "Osmanlı Edebiyatında Mem ü Zin Mesnevisi ve Yayılımı" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. 2011-2015 yılları arasında Muş Alparslan Üniversitesi'nde Kürt Dili ve Edebiyatı bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. Halen aynı üniversitede Kürt Dili ve Edebiyatı Bölüm başkanlığını sürdüren yazarın Hece, Kürt Tarihi, Nûbihar ve Vartık gibi çeşitli dergilerde Kürtçe ve Türkçe yazıları yayımlandı. Ayhan Geverî ismiyle Leyl-name (2006), Antolojiya Çirokên Nûbiharê (2008) ve Yûsuf û Zuleyxaya Selimiyê Hîzanî (2013) isimli yayımlanmış kitapları bulunan, çeşitli dergi ve yayınevi için çevirmenlik-editörlük de yapan yazarın çalışma alanları arasında, Klasik Kürt ve Türk edebiyatları, mesnevi edebiyatı ve karşılaştırmalı edebiyat bulunmaktadır.

Türkiye İslamcılığı, Radikalleşme ve Sosyal Adalet Söylemi (1984-1997)

Bu çalışma, Türkiye'de İslamcılığın 1980 sonrasında siyasal düzen karşıtlığında somutlaşan düşünsel radikalleşme sürecine odaklanmakta ve kendi dönemi için merkezî ve geniş yankı uyandıran bazı dergiler üzerinden, kapitalizm, emek, sermaye, sosyal adalet, sendikal faaliyet, grev, işçi direnişleri gibi kavram ve olguları Türkiye ölçeğinde

nasıl yorumladığını incelemektedir. Bu bağlamda İslamcılığın özgün bir emek söylemi ortaya koyup koyamadığı, koya-bildiği ölçüde bunu hangi kavram ve çerçeveleri seferber ederek yaptığı tartışılmıştır. Son olarak, 28 Şubat sürecinin ve AK Parti'nin ortaya çıkışının bu emek söylemine etkileri değerlendirilmiştir.

Ammar Kılıç

1990 yılında İstanbul'da doğdu. 2012 yılında Marmara Üniversitesi Sosyoloji bölümünden mezun oldu. Aynı üniversitenin Din Sosyolojisi Anabilim dalında "İslamcı Dergilerde Emek ve Sosyal Adalet Söylemi" üzerine yüksek lisans yaptı. Aynı yerde doktora eğitimine devam etmektedir. İlgi ve çalışma alanları arasında, İslamcılık, emek, kalkınmanın ekonomi politikası, çevre ve politik ekoloji gibi meseleler bulunan Kılıç, halihazırda Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyoloji bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

5. OTURUM

22 NİSAN 2018 PAZAR | 11:30-13:00 | İLMİ ETÜDLER DERNEĞİ

Oturum Başkanı: Öner Buçukçu

Ali Haydar Beşer

Bilgi ve Düşünce Dergisi: "Yeni İslamcılık" Teklifi

Faruk Karaarslan

İslamcı Dergilerin Ümmet Ufku: Dünya ve İslam Dergisi

Ahmet Köroğlu

Bir İslamcı Dergiyi İslamcı Söylem İçindeki Değişim Diline Nasıl Konumlandırabiliriz: Girişim Dergisi Üzerinden Bir İnceleme

Nail Elhan

İran Devrimi'nin Türkiye'de İslami Yayınlar Üzerindeki Etkileri: Yerleşik Görüş, İslami Devrim ve Evrensellik

Hülya Özkan

İran İslam Devrimi'nin Türkiye'ye Yansımaları: Hicret Dergisi

Bilgi ve Düşünce Dergisi: “Yeni İslamcılık” Teklifi

Ali Bulaç yönetiminde ilk sayısı Ekim 2002’de çıkan *Bilgi ve Düşünce* dergisi bir yıl süreyle ve iki tanesi birleşik sayı olmak üzere toplam 14 sayı (12 cilt) çıkmıştır. Derginin fikrî omurgasını oluşturan kişiler Ali Bulaç, İhsan Eliaçık, Yalçın Akdoğan, Ahmet Harputlu ve Kadir Canatan’dır. Türkiye özelinde 28 Şubat etkisinin devam ettiği şartlarda ve dünyada ise 11 Eylül hadiselerinden sonra başlayan İslâmıcılık ile terörizm kelimelerinin aynı cümlede kullanılmasının arttığı bir bağlamda, geçmiş yüzyılın özellikle İslamcılık açısından muhasebesini yaparak iddialı bir şekilde yayım hayatına giren Dergiyi asıl önemli kılan özelliği ise başlattığı “Yeni İslamcılık” tartışmalarıdır. 1941’de Niyazi Berkes tarafından ilk defa kullanımından itibaren “Yeni İslamcılık”, çeşitli İslamcıları ve İslamcılık biçimlerini açıklamak için zaman zaman başvurulmuş bir kavram olmuştur. Fakat Dergi, kavramın içeriğini yeniden doldurmuş ve en azından belli bir süre tartışılmasını sağlamıştır. Başarısız olduğu düşünülen dil ve yöntemleri revize etme arayışının

bir sonucu olan “Yeni İslamcılık” yaklaşımı, devlet karşısında toplumu önceleyen, siyasetten çok sivil toplum çalışmalarına ağırlık verilmesi gerektiğini söyleyen, aşağıdan yukarıya inşayı daha doğru bulan, keskin ve köşeli bir dil yerine diğer kesimlerle daha yakın diyalog kurmak gerektiğine inanan, doğru tanımlandığında laiklikle bile barışabilecek bir İslamcılık biçiminin teorisini kurmaya çalışmıştır. Aynı dönemlerde tedavülde olan “post-İslamcılık” ve “muhafazakâr demokrasi” kavramlarıyla da benzerlikleri ve yakınlıkları vardır. Ak Parti’nin yeni ve yenilikçi bir siyasi hareket olarak iktidar olduğu bir zaman diliminde çıkan Dergiyi önemli kılan hususlardan biri de “muhafazakâr demokrasi”nin en önemli teorisini olan Yalçın Akdoğan’ın aynı zamanlarda “Yeni İslamcılık kavramı ve teklifini geliştiren kalemlerden biri olmasıdır. Dergi birçok İslamcı dergiyle aynı kaderi yaşayarak uzun soluklu olamamış, ama temsil ve teklif ettiği “Yeni İslamcılık” en azından belli bir süre bir tartışma ortamı oluşturmayı başarmıştır.

Ali Haydar Beşer

1983 Fatih doğumlu. 2004’te İktisattan mezun oldu. Marmara Üniversitesi’nde İktisat Tarihi yüksek lisansını 2011’de bitirdi. Bir yıl (2015-2016) University of Illinois’de (ABD) misafir araştırmacı olarak bulundu. Kırklareli Üniversitesi’nde araştırma görevlisi. Hâlen Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde doktora tez çalışmasına devam etmektedir.

İslamcı Dergilerin Ümmet Ufku: *Dünya ve İslam Dergisi*

İslamcı düşüncenin şekillenmesine imkân veren ve seyirinde her daim merkezi bir öneme sahip olan kavramların başında *ümme*t gelmektedir. Dönem dönem farklı anlamlandırmalara konu olsa da *ümme*t nosyonu İslamcılığın en önemli belirleyicilerinden biridir. Bu nosyon aynı zamanda İslamcılığın coğrafi ve siyasi ufkunu da ortaya koymaktadır. *Ümme*t kavramının İslamcılık düşüncesindeki bu önemi tabii olarak İslamcı yayıncılığa da sirayet etmiştir. İlk ortaya çıktığı andan günümüze kadar İslami yayıncılık farklı boyutlarıyla *ümme*t nosyonunu tartışmaya açmıştır. Bu tartışmalar aslında Türkiye’de İslamcı düşüncenin milli sınırları ne oranda aştığının ve başka coğrafyalardaki Müslüman dünya ile ne oranda entelektüel bağ kurduğunun göstergesidir. Başka bir deyişle Türkiye’de İslamcılığın kendi iddiasına sahip çıkıp çıkmadığını gözler önüne sermektedir. *Ümme*t nosyonuna yüklenen anlam dünyası üzerinden İslamcı yayıncılığın siyasi ve coğrafi ufkunu analiz etmek mümkündür. Bu kaygıya binaen çalışmada döneminin İslamcı yayıncılığının önemli temsilcilerinden olan *Dünya ve İslam Dergisi*’nin *ümme*t kavramına yaklaşımı ve bu kavrama yüklediği anlam ele alınacaktır. 1990 ile 1993 yılları arasında çıkan ve çeviri-metin

ağırlıklı yayınlanan *Dünya ve İslam* dergisi Türkiye’deki İslamcılık ile Müslüman dünyanın entelektüel ufkunu kaynaştırmayı hedeflemektedir. Bu hedefe ne oranda ulaştığı başlı başına bir tartışma konusudur. Fakat bu dergide çıkan yayınların niteliği, muhtevası, bu yayınlara yönelik talebin kendisi ve nihayetinde derginin süreklilik sorunu Türkiye’de İslamcılığın *ümme*t ufkunu ortaya koymasından önemli bir örneklik teşkil etmektedir. Bu sebeple öncelikli olarak *Dünya ve İslam Dergisi*’nin bütün sayılarının taranması suretiyle, dergide *ümme*t nosyonunu muhteva eden, tartışmaya açan makalelerin analizi yapılacaktır. Bu yolla derginin *ümme*t kavramına yüklediği anlam ve ufuk ortaya konulacaktır. Sonrasında ise derginin yayıncılığını yapanların görüşleri ışığında dönemin İslamcılık tartışmalarında *ümme*t nosyonunun ne oranda önemli olduğu ve bu dergiyle arzulanan, Müslümanların entelektüel ufuklarının kaynaştırılması çabasının ne oranda başarıya ulaştığı değerlendirilecektir. Nihai aşamada *Dünya ve İslam* dergisinin İslamcı yayıncılık geleneğinin içinde nasıl bir yer teşkil ettiği ve *ümme*t ufkunun sınırlarının genişletilmesi hususunda düşünsel dünyamıza ne tür katkılar yaptığı ortaya konulacaktır.

Faruk Karaarslan

1985 yılında Konya’da doğdu. Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde lisans hayatını tamamladıktan sonra, aynı üniversitede “Entelektüel Üzerine Eleştirel Bir Çalışma: Aliya İzzetbegoviç Örneği” adlı çalışmasıyla yüksek lisans, “Modern Dünyada Toplumsal Hafıza ve Dönüşümü” adlı çalışmasıyla da doktorasını tamamladı. Aliya İzzetbegoviç: Özgürlük Mücadelecisi ve İslam Düşünürü (Mahmut Hakkı Akın ile birlikte) ve Bir Şehrin Hafızası: Kayseri’de Sosyo-Kültürel Hayat (Mustafa Derviş Dereli ile birlikte editöryal çalışma) adlı eserlerinin yanı sıra bir çok dergide makaleleri ve denemeleri bulunan Karaarslan 2012-2017 yılları arasında Erciyes Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Hâlen Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyoloji Bölümünde Öğretim Üyeliği ve BÜSAM’da (Kayseri Büyük Şehir Strateji Araştırma Merkezi) koordinatörlük yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Bir İslamcı Dergiyi İslamcı Söylem İçindeki Değişim Diline Nasıl Konumlandırabiliriz: *Girişim* Dergisi Üzerinden Bir İnceleme

Bu çalışmada 1985-1990 yılları arasında beş yıl boyunca düzenli aralıklarla 60 sayı olarak yayımlanan *Girişim* dergisi belirli konular çerçevesinde tanıtılacak ve tartışılacaktır. Tartışmanın temel argümanı *Girişim* dergisinin genellikle 1990'lı yıllarla beraber başlatılan İslamcılığın değişen söyleminin değişmiş olan ve üzerine inşa edilmiş kısmında değil de bu değişimin ilk örneklerinin görüldüğü ve bu bağlamda dergini bu değişimin her ne kadar sınırlı da olsa bir parçası olduğunu vurgulamak olacaktır. Bu iddia bu çalışmada özellikle bu değişim söyleminin merkezinde yer alan ve *Girişim* dergisinin genel yayın yönetmeni olan Mehmet Metiner'in dergide yazdığı başyazılar üzerinden ele alınmaya ve tartışılmaya çalışılacaktır. Bu değişim dilini dergiler üzerinden, *Girişim-Yeni Zemin* ve *Sözleşme*, okuduğumuzda ve her üç derginin de Mehmet Metiner tarafından çıkarıldığını göz önüne aldığımızda bu ismin tartışmaların seyrini belirleme açısından önemli olacağı düşünülmektedir. Çalışmanın bu

iddiyayı temellendireceği diğer önemli iki zeminden biri ise önceki adı "Forum" olup daha sonra "Yazışmalar" olarak değiştirilen ve derginin ilk sayfalarında yer alan kısımdaki tartışmaların ve okuyucu ile kurulan karşılıklı iletişimin incelenmesi olacaktır. Bu bağlamda bu kısım bir yönüyle İslamcı bir dergideki dergi ve okurları arasındaki ilişkilerin nasıl kurgulandığını ve çok sesliliğin nasıl yönlendirildiğini göstermesi açısından da önemli bir işlev görmüş olacaktır. Son olarak ise bu çalışmada büyük oranda derginin kendi yazarları arasında belirli konular çerçevesindeki fikir ayrılıklarının nasıl ele alındığı ve tartışıldığı ve bu fikir ayrılıklarının hangi konularda ortaya çıktığı tartışılmış olacaktır. Böylece İslamcı bir dergi olarak *Girişim* dergisinin değişim dilinin önemli bir taşıyıcı olan çok seslilik ve eleştiri meselesine yaklaşımı üzerine tavır alışı ve bunu nasıl yönlendirdiği de incelenmiş olacaktır.

Ahmet Köroğlu

İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenim ve lisans eğitimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde "1990'lı Yıllarda Türkiye'de Siyasal Liberalizm" başlıklı teziyle yüksek lisansını tamamladı. Aynı üniversitede doktora çalışmalarına devam eden Köroğlu, 2010 yılından beri araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

İran Devrimi'nin Türkiye'de İslami Yayınlar Üzerindeki Etkileri: Yerleşik Görüş, İslami Devrim ve Evrensellik

İran Devrimi, 1980'lerden itibaren Türkiye'deki İslamcı hareketler üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Bu çalışmada, İran Devrimi'nin Türkiye'deki İslamcı yayıncılık üzerindeki etkileri ele alınacaktır. İncelenecek olan yayınlar *Hicret*, *İslami Hareket*, *İstiklal*, *Şehadet*, *Tevhid*, *Davet*, *Yeryüzü* ve *Selam* gibi 1979 ve sonrasında yayımlanmaya başlanan gazete ve dergilerdir. Çalışma, üç temel sorunsal etrafında işlenecektir. İlk olarak, sıklıkla vurgulanan temalar ve söylem incelenecektir. Bu bağlamda söz konusu dergi ve gazetelerin hangi dini ve toplumsal sorunları göz önünde bulundurdıkları ve Türkiye'deki yerleşik İslami anlayışa getirdikleri eleştiriler tartışılacaktır. İkinci olarak, bu yayınların emperyalizm, Siyonizm ve Batı karşıtlığı hususundaki görüşleri tartışılacaktır ve başka siyasi akım ve

ideolojilerle taşıdıkları benzerlikler incelenecektir. Son olarak, söz konusu yayınların İran ile ilişkilere olan bakışı, Şiiilik-Sünnilik gibi konularda ileri sürdükleri görüşler tevhid ve ümmet gibi İslam'ın evrenselliğini vurgulayan temalar etrafında incelenecektir. Bu bağlamda söz konusu yayınların yerelden daha çok evrensel bir çaba içerisinde oldukları, etnik ve mezhebi ayrışmalara eleştiri getiren bir merkezden yola çıktıkları ve İslami kavram ve söylemleri de bu çerçeve içerisinde kullandıkları, ancak bunu yaparken İran konusunda 'istinacı' oldukları iddia edilecektir. Çalışma, Türkiye'deki İslamcı hareketler üzerinde İran Devrimi'nin etkisi üzerine eğilecek olup İslamcılık ve Türkiye-İran ilişkileri gibi konularda literatüre katkı sağlama iddiasındadır.

Nail Elhan

2018 yılı itibarıyla Hitit Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır. Lisans derecesini Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 2012 yılında, yüksek lisans derecesini ise ODTÜ Orta Doğu Araştırmaları Bölümü'nden 2015 yılında almıştır. Yüksek lisans tezinde, İran Devrimi'nin Türkiye'de İslamcı hareketler üzerindeki etkileri üzerine çalışmıştır. Hala, ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktora eğitimine devam etmektedir. Doktora tezinde, Lübnan Hizbullahı'nın Suriye iç savaşındaki rolü ve 'Lübnanlılaşma' politikası üzerindeki etkileri konusunu çalışmaktadır. İlgi alanları arasında Orta Doğu Politikaları, Uluslararası İlişkiler Teorileri, Türkiye'de İslamcılık, Türkiye ve İran'da milliyetçilik gibi konular vardır. Bu alanlarda yayımlanmış çalışmalarını bulunmaktadır. İngilizce ve Farsça bilmektedir.

İran İslam Devrimi'nin Türkiye'ye Yansımaları: *Hicret* Dergisi

İran İslam Devrimi dünyada olduğu gibi Türkiye'deki Müslümanlar üzerinde de büyük bir heyecan ve etki uyandırmıştır. Devrim ile büyük beklentilere giren Müslümanlar yeni arayışlar içine girmişlerdir. Böylece İslami duyarlılığı yüksek aydın ve yazarların öncülük ettiği çok sayıda dergi ve haftalık olarak yayınlanan gazeteler yayın hayatına başlamıştır. Bu dergilerde devrimin ardından şekillendirilen İslami anayasa, bağımsız dış politika, faizin kaldırılması, zulüm altındaki Müslümanlara yönelik yardım etme niyetleri gibi konular devrimin ortaya çıkardığı önemli kazanımlar olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmada, İran İslam Devrimi'nin ardından devrime ilişkin oluşturulan söz konusu algının dönemin İslamcı dergilerinden olan *Hicret* Dergisi'nce nasıl temellendirildiği incelenecektir. Bu bağlamda özellikle "Cemaat'ten Devlet'e..." spotu ile yayın hayatına başlayan devrim sürecinin ardından bölgede yaşananlara ilişkin gelişmeleri hemen hemen her sayısında okurlarına aktaran *Hicret* dergisinin tüm sayıları incelemeye tabi tutulacaktır. Tevhid

dergisi kapandıktan yaklaşık bir ay sonra Selahaddin Eş Çakır-gil, Ali Bulaç ve Hüsnü Aktaş ekibi aynı ebat ve sayfa sayısı ile bu defa *Hicret* adlı haftalık dergiyi çıkartmaya başlamışlardır. İslam ümmetinin bozulma ve erime nedenlerinin sıkça analiz edildiği *Hicret* Dergisi'nde İran İslam Devrimi mezhepsel farklılıklar bir kenara bırakarak anlaşılmasına çalışılmıştır. Derginin yazarları sıklıkla devrimi olumlayan yazılar kaleme almışlardır. Bu yazılarda dikkat çeken en önemli hususlardan biri devrimin bölgeye ve Müslüman coğrafyasına yansımaları üzerine olmuştur. Bu çalışmada *Hicret* dergisinde yer alan yazılarda devrimi olumlayan yazıların temel gerekçelerinin ne olduğu, devrimin hangi yönleriyle ele alındığı, yazılarda devrimin etkisi ile yeni bir rejim teklifinin olup olmadığı gibi sorular söylem analizi yöntemi ile yanıtlanmaya çalışılacaktır. Ayrıca yazarlar ile mülakatlar gerçekleştirilerek kaleme alınan yazıların sosyolojik olarak Türkiye'de karşılık bulup bulmadığı, devrim sürecinin öncesi ve sonrasına ilişkin değerlendirmeler yapılacaktır.

Hülya Özkan

Lisans eğitimini 2013 yılında Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümünde tamamladı. 2015 yılında İletişim Bilimleri'nde "2014 Cumhurbaşkanlığı Seçiminin Medya Analizi" başlıklı teziyle yüksek lisansını tamamladı. Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, Ortadoğu sosyolojisi ve antropolojisi bölümünde doktora eğitimine devam etmektedir. Medya, siyasal iletişim, İran, ortadoğu sosyolojisi alanlarında çalışmaları bulunmaktadır. Daha önce çeşitli medya organlarında muhabirlik ve editörlük yapan Hülya Özkan, 2015 yılından beri İstanbul Medipol Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

6. OTURUM

22 NİSAN 2018 PAZAR | 14:15 - 16:00 | İLMİ ETÜDLER DERNEĞİ

Oturum Başkanı: Berat Açıl

Gürcan Sağlam

İslamcı Kadın Aydınlar Gözüyle Kızların Eğitimi: *Şadırvan* Dergisi Örneği

Büşra Nur Özcan

Kadın ve Aile Dergisinin Müslüman Kadın Kimliği Fikri Altyapısına Etkisi

Elyesa Koytak

İslamcılık Şiirle Nerede Kesişir? Sezai Karakoç'un *Şiir Sanatı* Dergisi

Mesut Bostan

1980 Sonrası Milli Sinema- Beyaz Sinema

Talha Çiçek

İslamcı Dergiler ve Panislamizm Propagandası: Terbiye-i İslamiye Mektebi Projesi

İslamcı Kadın Aydınlar Gözüyle Kızların Eğitimi: Şadırvan Dergisi Örneği

İslamcı dergiler arasında kadınlar tarafından kurulmuş olması nedeniyle ayrı bir yere sahip olan *Şadırvan* Dergisi ilk olarak 29 Mayıs 1976 günü Hanımlar İlim ve Kültür Derneğinin yayın organı olarak neşredilmiştir. "Beşikten mezara kadar ilim tahsil ediniz" hadisini kendilerine şiar edinen genç kızlar tarafından 1968 yılında tasarlanmıştır. Henüz ortaokul, lise ve üniversite öğrencisi olan 10-15 kadar genç kız yaptıkları toplantılarda "Bizi biz yapan öz değerleri tanımalı; tarihimizi, kültürümüzü, dinimizi öğrenmeliyiz" kararını alarak dernekleşme sürecine girmişlerdir. İlk aşamada yakın çevrelerindeki muhtaç aileleri tespit ederek maddi yetersizliklerden ötürü okuyamayan çocukların ailelerine erzak ve kıyafet desteğinde bulunmuşlar ve zamanla eğitim konusu üzerine daha yoğun çalışmalar yürütmüşlerdir. Çeşitli sebeplerle ailelerinin okutamadığı veya okutmak istemedikleri kız çocuklarına dersler vererek bunların dışarıdan ortaokul ve lise mezunu olmalarını sağlamışlardır. Zaman içinde hizmetlerini genişletmeye devam eden dernek, özellikle lise ve üniversite öğrencisi genç kızlara yönelik çeşitli seminer ve etkinlikler düzenlemiştir. Eğitim çalışmalarını kültür alanına doğru genişleten dernek, İstanbul'daki kız liseleri öğrencilerine İstanbul'un tarihi ve turistik yerlerini tanıtmaya

yönelik geziler düzenlemiştir. Ayrıca özel kıyafet ve aletleriyle birlikte 23 kişilik mehter takımı, 13 kişilik koro, 8'er kişilik Gaziantep ve Kafkas folklor takımları kurmuş ve bu yolla milli bir şuur yaratmaya çalışmıştır. İstanbul'dan Diyarbakır'a kadar pek çok okula maddi yardımda bulunan Hanımlar İlim ve Kültür Derneği, *Şadırvan*'ın yayımlanmasıyla birlikte daha fazla genç kıza ulaşarak bunların eğitimine katkı sağlamayı hedeflemiş ve öncelikli ülkülerini Türk kızlarını bilgilili, faziletli ve Türk-İslam akidesine uygun bir şekilde yetiştirmek olarak ifade etmişlerdir. Kısaca tarihi, ülküsü ve faaliyetlerini verdiğimiz, neşredildiği dönemde bir benzeri olmayan *Şadırvan* Dergisi hakkında henüz kapsamlı bir çalışma yapılmamış olması bu makalenin yazılma gayesini oluşturmuştur. Bu çalışma ile birlikte *Şadırvan*'ın kurucu kadrosunu oluşturan Mukaddes Çıtak, Hicran Göze ve Hayrünisa Açıkgöz gibi isimler özelinde derginin bilim, sanat, tarih yaklaşımı tetkik edilecektir. İlave olarak "1970'ler İslamcı kadın aydınları nazarında dönemin genç kızları eğitim alanında hangi noktalarda eksikti?", "Kızların eğitim siyaseti açısından erken Cumhuriyet dönemi söylemleri ile 1970'ler İslamcı kadın aydınların söylemleri ne tür benzerlik veya farklılıklar taşıyordu?" gibi sorulara cevap aranacaktır.

Gürcan Sağlam

2005 yılında Hüseyin Avni Sözen Anadolu Lisesi'nden mezun olduktan sonra sırasıyla; 2010 yılında Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünden ve 2013 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi anabilimdalı Yüksek Lisans Programından mezun oldu. Halen İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü ve Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Doktora programında eğitimine devam eden Sağlam, Milli Eğitim Bakanlığında tarih öğretmeni olarak çalışmaktadır.

Kadın ve Aile Dergisinin Müslüman Kadın Kimliği Fikri Altyapısına Etkisi

Nisan 1985'te Prof. Dr. M. Esad Coşan öncülüğünde yayın hayatına başlayan *Kadın ve Aile* dergisi, kısa süre içerisinde, okuyucularının da gayretiyle alanında ilk sıraya oturmuş bir dergi olma niteliğini taşımaktadır. Kadını eğitirsen milleti eğitirsin düşüncesinden hareketle ağırlıklı olarak kadın konularına yer vermekle birlikte birçok alanda ilmi yazılara ve faaliyetlere de yer vermiş, bu bağlamda yer yer karşıt görüşle mücadele etmiştir. Feminizm, 80-90'lı yıllarda doruğa ulaşan batı özentiliği, başörtüsü sorunu ve beraberinde gelen kadının eğitimi gibi birçok konu derginin ana konularını teşkil etmektedir. Bugüne gelene dek Müslüman kadının düşünce yapısında meydana gelen değişimlerin gözlenmesi döneminin en uzun soluklu dergisi olan *Kadın ve Aile* dergisinde daha net görülmektedir. Dolayısıyla döneminin Müslüman kadın kimliğini belirleyen en önemli araçlardan biri olması çalışma için önem arz etmektedir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan derinlemesine

inceleme ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Çalışma için toplamda 159 sayı (13 cilt) incelenmiş olup konular dönemin siyasi gidişatı ile paralel irdelenmiştir. *Kadın ve Aile* dergisi, alanında verdiği mücadeleler ve uğraşlar neticesinde 1992 yılında en çok okunan ve aranan İslamcı kadın dergisi olmuştur. Kadın dışında çalışmalı mıdır yoksa mahrem dairede evine katkı sağlayıp sosyal faaliyetlerde mi bulunmalıdır sorusu, üzerinde durulan temel konular arasında yer almaktadır. Yazarlar bu noktada fikir ayrılığına düşmüş, birçok ilmi konuda okuyuculardan ciddi tepkiler toplamıştır. Özetle *Kadın ve Aile* dergisi belli bir düşünce ve ideal için Müslüman kadına yol göstermiştir demek yanlış olmayacaktır. Neticede yalnızca kadınların sesi olmakla kalmamış, erkeklerin de faydalandığı bir dergi olmuş, dönemin fikri yapısını belirleyen ve yönlendiren bir misyona sahip olmuştur. Azalan yazı içeriği birlikte ile birlikte derginin yayın hayatına son verilmiştir.

Büşra Nur Özcan

1992 yılında Adana'da doğdu. 2011 yılında Adana Çukurova Kurttepe Anadolu lisesinden mezun oldu. Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi'nde 2015 yılında tamamladı. Ardından "İz Birakan Öğretmenler" kitap projesinde yer aldı. Şu an Medeniyet Yolcuları dergisinde yazılarına devam etmektedir. Halen Marmara Üniversitesi Din Eğitimi bölümünde Yüksek lisans eğitimini sürdürmektedir.

İslamcılık Şiirle Nerede Kesişir? Sezai Karakoç'un *Şiir Sanatı* Dergisi

Sezai Karakoç, Cumhuriyet devri Türk şiirinde önemli ve etkili bir hareket olan İkinci Yeni içinde, ayrıntı bir isim değeri değerlendirilir. Fakat İkinci Yeni'nin 1950'lerdeki ortaya çıkış sürecine yakından baktığımızda Karakoç'un 1955'te yeni bir şiir arayışı ve iddiasında olduğunu görürüz. Karakoç'un 1955 yılında çıkardığı *Şiir Sanatı* dergisi İkinci Yeni'nin avangard şiir tarzının ilk yayını olmuştur. Diğer yandan, Karakoç'un 1950'lerdeki edebî tercihleri ve ilişkileri, laik-hümanist kültürel cepheye karşı olmak ve sağ-muhafazakar cepheden kopmak noktasında İslamcılığın ilk örneğini oluşturur. Bu bakımdan yeni şiir tarzının doğuşu, edebî-entelektüel İslamcılığın doğuşuyla iç içe gerçekleşmiştir. Bu tebliğde Sezai Karakoç'un hem şiir alanı içindeki yolculuğu hem de daha geniş anlamda kültürel seçkinler arasındaki konumu edebiyat sosyolojisi çerçevesinde irdelenecektir. Bu tebliğin amacı Sezai Karakoç'un şiiriyle İslamcılığını birlikte düşünmektir. 1950'ler boyunca şairin kendi şiir tarzını yeni bir şiir olarak kurma girişimiyle ideolojik tavrının biçimlenmesi arasında bir korelasyon olduğu ileri sürülecektir. Poetik olanla politik olanın iç içe geçtiği bu süreçte önemli bir durak olarak, 1955 yılında çıkardığı *Şiir Sanatı* dergisi ele alınacaktır. Bir toplumsal eylem

olarak *Şiir Sanatı* dergisini çıkarmanın, bir toplumsal aktör olarak Sezai Karakoç için ne anlama geldiği, kendi bağlamı içinde diğer aktörler ve dergilerle ilişkileri üzerinden açığa çıkarılacaktır. Şiir Sanatı elbette İslamcı bir düşünce dergisi değildir. Fakat Karakoç'un yeni şiir arayışıyla İslamcı siyasi tavrı iç içe geçmiştir. Yeni şiir nasıl şiir alanındaki mevcut tarzların bütününe karşı doğmuşsa Karakoç'un İslamcılığı da kemalist-hümanist iktidara ve sağ-muhafazakar muhalefete karşı doğmuştur. Bu anlamda "Şahdamar", "Ötesini Söylemeyeceğim" ve Şiir Sanatı'nda çıkan "Kapalı Çarşı", imgeci ve kapalı bir dille de olsa İslamcı tavrın Cumhuriyet dönemi Türk şiirindeki ilk tezahürleridir. Karakoç özelinde yeni şiirle İslamcılığın iç içe geçişi, 1940'lardan 50'lere kültürel alandaki iki kutbun da kabul edemeyeceği bir teklif içermektedir. Nitekim 1958 gibi çok erken bir tarihte sol-laik edebî cemaat Karakoç'u dışlamak yolunu seçmiştir. Sağ kültürel muhite gelince; Karakoç'un ilk iş olarak kendini ayrıştırdığını ve kendi yolunu çizdiğini görürüz. Karakoç'un bu süreçte hem şiir hem düşünce alanındaki özgün konumu, alternatif bir teklif olarak İslamcılığın önemli bir kamusal tezahürü niteliğindedir.

Elyesa Koytak

1989 İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi ve Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü mezunu. İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı. Boğaziçi Üniversitesi'nde "Deneyimin Dili: İkinci Yeni Şiirinin Toplumsal Analizi" başlıklı yüksek lisans tezini savundu. 2015'ten bu yana *Fayrap*'ın editörlüğünü yürütüyor. İlk şiir kitabı *Hicretsizlik* Aralık 2015'te çıktı (İkinci baskı: Mayıs 2017). Şiir üzerine eleştirel ve sosyolojik yazılarını Aralık 2017'de kitaplaştırdı: *Anlamın Kıyameti: Modern Türk Şiiri Üzerine Denemeler*. Şiir ve yazıları *Fayrap*, *Kılavuz* ve *Cins* dergilerinde yayımlandı. Araştırma alanları 19.ve 20. yy. Türk şiirinin toplumsal tarihidir. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde araştırma görevlisidir. Evli, İstanbul'da yaşıyor.

1980 Sonrası Milli Sinema- Beyaz Sinema

1960'lara kadar sinema İslamcılar tarafından çoğunlukla dini hassasiyetleri zedeleyen durumlarda tepkisel olarak ele alınmıştır. Her ne kadar 1950'lerin ortalarından itibaren "hazretli filmler" furyasının erken örnekleriyle birlikte dindar kitlenin sinema ile olumlu bir ilişki kurması söz konusu olduysa da sinemanın İslamcılık çerçevesinde ideolojik bir araç olarak kullanılması fikrinin ortaya çıkışı 1960'lı yıllarla birlikte. Yücel Çakmaklı'nın çabalarıyla ortaya çıkan "Milli Sinema" düşüncesi bu fikrin somut tezahürüdür. Bu düşüncenin ortaya çıkışında da iki temel tepkiseliliğin rol oynadığı söylenebilir. Bunlardan ilki halkta geniş bir teveccüh bulan Yeşilçam sinemasına yönelik eleştirelliktir. Diğeri ise 1960 sonrası "Toplumsal Gerçekçilik", "Ulusal Sinema" ve "Devrimci Sinema" gibi kavramlar etrafında yürütülen siyasi sinema tartışmalarına İslamcılık içerisinden bir karşılık üretebilme çabasıdır. "Milli Sinema" Türk sinemasına yaklaşımda diğeri siyasi sinema akımları ile büyük ortaklıklara sahiptir. Yeşilçam'ın ticari bir sinema olarak reddi ve toplumu belirli idealler doğrultusunda yönlendirecek bir sinemanın gerekliliği düşüncesi bu ortaklıkların sıralanabileceği iki eksendir. Bir diğeri ise sinema alanında geniş anlamda milliyetçi bir tavır olarak belirir. 1973 yılında düzenlenen "Milli Sinema Açık Oturumu" "Ulusal Sinema" akımı içerisinde değerlendirilen yönetmenler ile "Milli Sinema" düşüncesini savunanlar arasında bir ortak zemin bulma çabasının ürünüdür. Bu açık oturum altında vurguları farklı da olsa milliyetçilik temelinde bir ortaklığın varlığını ortaya koymuştur. Öte yandan aynı dönemde "Devrimci

Sinema" düşüncesini savunanlar da sinemanın belirli açılardan yerel niteliklere sahip olması gerektiği ve ancak bu şekilde evrensel bir sinema olabileceği şeklinde egzotizm düzeyinde bir ulusallık fikrine sahiptirler. Bu noktada "devrimci sinemacılar"ın da "milli sinemacılar"ın da Yeşilçam'ı yabancı etkilerle oluşmuş kozmopolit bir sinema olmakla suçlamaları bir ortaklığı işaret eder. Bütün bu düşünsel benzerliklerin ötesinde her üç siyasi sinema akımı da form olarak birbirine benzer ürünler ortaya koymuştur. 1980 sonrası dönemde milliyetçilik ve siyasi sinema yaklaşımı entelektüel planda geçer akçe olmaktan çıktığında "Devrimci Sinema" akımı yerini "sanat sineması"na bırakırken "Milli Sinema" tabiri de İslamcılar tarafından terk edilir. Onun yerine "Beyaz Sinema", "İslami Sinema" ve "Yeşil Sinema" gibi daha partiküler bir ideolojik eğilimi ifade eden adlandırmalar benimsenir. Buna paralel olarak önceki dönemin "sanat toplum içindir" şiarı yerine de "sanat sanat içindir" ikame edilmiştir. "12 Eylül filmleri" şeklinde ifade edilen film türü bu dönemde İslamcılığın sinema anlayışı için de belirleyici olmuştur. Varoluşçuluk gibi entelektüel temalar yaygınlaşırken İslamcılarının sinema yaklaşımında seçkin tavrı da belirginleşir. 1990'larda İslamcı siyasetin popüler bir muhalefet cephesi oluşturmasıyla sinemada da toplumda geniş karşılık bulan bir anlatı geliştirilebilmiştir. Ancak bu ters akıntı bir parlama olarak kalmış zamanla genel eğilime tabi olmuştur. Günümüzde İslamcılığın popüler hegemonyasına karşıt bir şekilde sinema alanında İslamcılık popüler bir anlatı tutturamazken ve İslam'la ilişkili sinema yaklaşımlarında seçkin ton hakimdir.

Mesut Bostan

Boğaziçi Üniversitesi'nde mühendislik okudu. İstanbul Üniversitesi'nde sosyoloji alanında yüksek lisans yaptı. Halen Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde iletişim bilimleri alanındaki doktora çalışmasına devam etmektedir. Aynı fakültede araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Türk sineması sosyolojisi, Türk düşüncesinde popülizm ve ideoloji teorileri temel ilgi alanlarıdır.

İslamcı Dergiler ve Panislamizm Propagandası: Terbiye-i İslamiye Mektebi Projesi

İslam toplumları arasındaki siyasi dayanışmayı artırmak ortaya çıktığı andan itibaren İslamcı ideolojinin temel amaçlarından birisi olmuştur. Bu bağlamda, 1908'den itibaren yayınlanan İslamcı dergilerdeki ana temalardan birisini de hiç kuşkusuz "İttihad-ı İslam" fikri oluşturmuştur. Öyle ki *Sebilürreşad* ve *Sırat-ı Mustakim* dergilerinde sık sık İslam dünyasının çeşitli yerlerinden gönderilen ve o bölgelerin ahvalini tasvir eden mektuplar yayınlanmış, makaleler telif ve tercüme edilmiştir. İslamcı dergilerin oluşmasına büyük katkı yaptığı "İttihad-ı İslam" fikri, sadece bir düşünce aktivitesi olarak kalmamış, pratikte uygulanması yönünde de bazı teşebbüsler yapılmıştır. Bu sunumda -İslamcı Dergilerin 1908 sonrası benimsedikleri "İttihad-ı İslam" perspektifiyle ilişkilendirilerek- incelenecek olan ve Mehmed Bin İbrahim

Nihad, Yusuf Şemmur ve Muhammed Kamil tarafından 1914 yılında Harbiye Nazırı Enver Paşa'ya önerilen "Terbiye-i İslamiye Mektebi" projesi de bu bakımdan dikkate değer bir teşebbüstür. İslam ülkelerinden öğrenci kabul edip bu öğrencileri "Panislamist" amaçlar doğrultusunda eğitmeyi hedefleyen Mektebin temel amacı, İslam ülkeleriyle Osmanlı hükümeti arasında iyi ilişkiler tesis etmek ve bunun sürekliliğini sağlamaktır. İkinci olarak öğrencilerin "muhabbet-i vataniyelerinin inkişaf ettirilmesi" suretiyle memleketlerindeki sömürge karşıtı mücadelede aktif rol almalarının sağlanması amaçlanmıştır. Öneri sahiplerinin kullandıkları argümanların büyük oranda İslamcı dergilerden devşirilmiş olması, bu dergilerin Osmanlı devlet politikalarına etkilerinin anlaşılması açısından da önemi haizdir.

Talha Çiçek

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tarih Bölümünde öğretim üyesidir. İnönü Üniversitesi'nde Kamu Yönetimi, Sakarya Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi okudu. Doktorasını Sabancı Üniversitesi'nde tamamladı. Freie Universitaet-Berlin'de (2009-2010) konuk araştırmacı olarak, SOAS University of London'da British Academy Post Doktora araştırmacısı çalıştı. Kuveyt Üniversitesi'nde (2005-2006) Arapça öğrendi. Osmanlı, Avusturya, Alman, İngiliz, Fransız ve Amerikan devlet arşivlerinde araştırmalarda bulundu. Çalışmaları on dokuzuncu yüzyıl ve yirminci yüzyıl Arap coğrafyasına odaklanıyor. Türkiye Bilimler Akademisi Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanı Ödülü (2015) sahibidir. Akademik ilgi alanları modern Ortadoğu tarihi, İslam tarihi, geç Osmanlı tarihi ve tarih yazımı, Osmanlı Suriye'si ve Arabistan'ın sosyo-politik tarihi, Osmanlı yönetimindeki Arap kabileleri, modern Türk ve Arap Tarihi, imparatorluk araştırmaları ve dünya tarihi gibi araştırma konularını içermektedir. Makaleleri War And Society, Middle Eastern Studies ve Die Welt des Islams'da yer aldı. War and State Formation in Syria: Cemal Pasha's Governorate during World War I (Routledge, 2014) kitabının yazarı ve Syria in World War I: Politics, Economy and Society (Routledge, 2015) kitabının editörüdür.

KATILIMCILAR

1. Abdülkadir Macit, Doktor Öğretim Üyesi, Kocaeli Üniversitesi
2. Ahmet Ayhan Koyuncu, Doktor Öğretim Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi
3. Ahmet Köroğlu, Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi
4. Ahmet Mercan
5. Ahmet Taşgetiren
6. Alev Çınar, Prof. Dr., Bilkent Üniversitesi
7. Alev Erkilet, Doç. Dr. İstinye Üniversitesi
8. Ali Haydar Beşer, Arş. Gör., Kırklareli Üniversitesi
9. Ali Haydar Haksal: *Yedi İklim* Dergisi
10. Ammar Kılıç, Dr., Namık Kemal Üniversitesi
11. Asım Öz, *Yazar*
12. Ayhan Tek, Doktor Öğretim Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi
13. Ayşe Ayten Bakacak, Arş., Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
14. Bilal Kemikli, Prof. Dr., Uludağ Üniversitesi
15. Berat Açıl, Doç. Dr., İstanbul Şehir Üniversitesi
16. Büşra Nur Özcan,
17. Celalettin Çelik, Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi
18. Cevat Özkaya, *Umransu* Dergisi
19. Dursun Çiçek, *Düşünen Şehir* Dergisi
20. Elyesa Koytak, Arş. Gör., İstanbul Medeniyet Üniversitesi
21. Ertuğrul Meşe, Arş. Gör., Giresun Üniversitesi
22. Ertuğrul Zengin, Dr., Dumlupınar Üniversitesi
23. Faruk Karaarslan, Doktor Öğretim Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi
24. Güngör Göçer, Dr, M.E.B.
25. Gürcan Sağlam, M.E.B.
26. Halit Bekiroğlu, ÖNDER Genel Başkanı
27. Hamza Türkmen, *Haksöz* Dergisi
28. Hülya Özkan, Arş. Gör., İstanbul Medipol Üniversitesi
29. İbrahim Halil Ozan, M.E.B.
30. İbrahim Halil Üçer, Doktor Öğretim Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
31. İlyas Sucu, Doktor Öğretim Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
32. Kurtuluş Kayalı, Prof. Dr. (emekli), Ankara Üniversitesi
33. Lütfi Sunar, Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi
34. Mehmet Kürşad Atalar, Dr., T.C. Meteoroloji Genel Müdürlüğü
35. Mesut Bostan, Arş. Gör., Marmara Üniversitesi
36. Mustafa Cüneyt Özşahin, Doktor Öğretim Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi
37. Nail Elhan, Arş. Gör., Hitit Üniversitesi
38. Nazım Maviş, Dr., TBMM
39. Necdet Subaşı, Dr., T.C. Başbakanlık
40. Öner Buçukçu, Araştırma Görevlisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi
41. Polat Alpman, Doktor Öğretim Üyesi, Yalova Üniversitesi
42. Süleyman Güder, Doktor Öğretim Üyesi, İstanbul Üniversitesi
43. Taha Çiçek, Doktor Öğretim Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
44. Vahdettin Işık, İbn Haldun Üniversitesi
45. Yunus Şahbaz, Arş. Gör., Kırıkkale Üniversitesi

Sultantepe Mh. Cumhuriyet Cd.
Fıstıkağacı İş Mrk. No: 39/1 Üsküdar İstanbul
(0216) 460 25 50

